

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: **Облік, аналіз та аудит валового прибутку підприємства**
(на прикладі ПП «МІД»)

Виконав: студент 6 курсу, групи ПОМ-61

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

(підпис) Герасим І.П.
(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(підпис) Кіляр О.Р.
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль _____
(підпис) Співак С.М.
(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри _____
(підпис) Павликівська О.І.
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(підпис) Гарматій Н.М.
(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Економічна сутність категорії прибуток та його роль в управлінні підприємством	7
1.2. Економічна характеристика діяльності транспортної галузі та місце у ній підприємств малого бізнесу	16
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВАЛОВОГО ПРИБУТКУ	26
2.1. Організація обліку валового прибутку підприємства	26
2.2. Методичні підходи до відображення інформації про валовий прибуток в системі бухгалтерського обліку	30
2.3. Аудит прибутку підприємства та використання його результатів в системі управління	37
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПП «МІД»	43
3.1. Організація аналізу результативних показників діяльності підприємства	43
3.2. Аналіз показників прибутковості ПП «МІД»	46
3.3. Аналіз рентабельності ПП «МІД»	51
Висновки до розділу 3	55
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ	56
4.1. Оцінка стану охорони праці на ПП «МІД»	56
4.2. Використання валового прибутку для реалізації плану розвитку і удосконалення цивільного захисту підприємства	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	60
ДОДАТКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

АНОТАЦІЯ

Герасим І.П. Облік, аналіз та аудит валового прибутку підприємства (на прикладі ПП «МІД»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2020.

У роботі узагальнено теоретичні підходи до визначення економічного змісту понять «прибуток», «збиток», «фінансовий результат», «доходи», «витрати». Розкрито вплив факторів на формування результативних показників діяльності підприємства.

Автором здійснено узагальнення та характеристика основних економічних показників діяльності транспортної галузі, зокрема надання послуг з вантажних перевезень, та визначено місце в ній підприємств малого бізнесу.

Досліджено питання організація облікового процесу щодо формування та розподілу прибутку. Розкрито методичні підходи до відображення інформації про валовий прибуток в системі бухгалтерського обліку та контролю.

У кваліфікаційній роботі проведено розрахунки показників прибутковості та рентабельності ПП «МІД» та надано рекомендації щодо ефективного управління прибутком досліджуваного підприємства.

Узагальнено підходи до оцінки стану охорони праці на підприємстві та використання валового прибутку для реалізації плану розвитку і удосконалення цивільного захисту підприємства.

Ключові слова: прибуток, збиток, доходи, витрати, облік, аналіз, аудит, рентабельність, управлінські рішення.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному економічному середовищі розвиток суб'єктів господарювання відбувається у тісному взаємозв'язку з розвитком ринкових умов господарювання

Прибуток як критерій ефективності відтворення і як економічний показник, який має дві межі – дохід від реалізації і собівартість, володіє важливою властивістю: відображає кінцевий фінансовий результат інтенсивного і екстенсивного розвитку виробничих підприємств.

Сучасні форми, методи і принципи управління підприємствами в ринковому середовищі висувають нові вимоги до інформації про фінансові результати, об'єктивність, зрозумілість та корисність якої можна вважати кінцевою метою бухгалтерського обліку.

Теоретична сутність прибутку як економічної та облікової категорії розкривається в працях М.Д. Білик, І.О. Бланка, Л.Д.Буряка, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валусєва, Л. Гапенські, І.В. Зятківського, М.Н. Крейніної, В.О. Мец, Є.В. Мних, А.М. Поддєрьогіна, Ю.І. Продіус, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, Ю.С. Цал-Цалко, А.В. Чуписа, А.Д. Шеремета; питання контролю та аналізу прибутку та фінансових результатів висвітлені в роботах вітчизняних дослідників М.Т. Білухи, З.В. Гуцайлюка, А.М. Кузьмінського, Є.В. Калюги, Л.В. Нападовської, а також працях зарубіжних вчених П.С. Безруких, К. Друрі, Р. Ентоні, В.Ф. Палія; напрями управління прибутком представлені в працях М.І. Баканова, Й.О. Бланка, Ю. Брігхема, В.В. Ковальова, В.М. Опаріна, А.М.Поддєрьогіна.

Вищезазначене зумовило актуальність вибору теми даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, організаційних та методичних підходів до обліку, аналізу та аудиту прибутку.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічний зміст категорії «прибуток» та визначити його роль в системі управління підприємством;
- вивчити та узагальнити економічні показники діяльності транспортної галузі та визначити місце в ній суб'єктів малого підприємництва;
- розкрити організаційно-методичні аспекти обліку та аудиту результатів діяльності на малих підприємствах, що надають послуги з вантажних перевезень;
- провести оцінку ефективності формування та використання прибутку на досліджуваному ПП «МІД».

Об'єктом дослідження є облік, аналіз та аудит формування та використання прибутку на ПП «МІД».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних підходів до обліку, аналізу та аудиту процесу формування прибутку підприємства.

Методи дослідження. У роботі використовуються методи теоретичного пізнання та загальнологічні методи та прийоми дослідження: формалізація, сходження від абстрактного до конкретного; аналіз, синтез, узагальнення, моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження полягає в узагальненні теоретичних, організаційних, методичних аспектів обліку, аналізу і аудиту формування та використання прибутку на малих підприємствах, що працюють в сфері вантажних перевезень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати проведених аналітичних розрахунків та наведені автором пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності досліджуваного ПП «МІД».

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу чотирьох розділів, висновків та пропозицій, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи викладено на 68 сторінках машинописного тексту. У роботі є 21 рисунок, 10 таблиць, 2 додатки. Список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність категорії прибуток та його роль в управлінні підприємством

Ефективність діяльності підприємницьких структур в кількісному вираженні вимірюється результативними показниками їх діяльності. Одним з найважливіших показників, який характеризує успішність діяльності та розвитку підприємства є рівень його прибутковості, що дає можливості для подальшого вдосконалення та реалізації наміченої стратегії.

Прибуток підприємств, будучи фінансовим індикатором, який характеризує результати виробничо-господарської діяльності кожного суб'єкта ринку, являється також одним з важливих складових елементів, які формують основу для розбудови інфраструктури, соціальної сфери, підвищення рівня добробуту населення, як на рівні окремих регіонів так і на рівні національної економіки в цілому.

Отже, прибуток є одним з найважливіших показників діяльності не лише для окремих суб'єктів господарювання, а й для цілих галузей та національного господарства в цілому.

Наукові дослідження даної категорії здійснюються понад століття та налічують велике різноманіття підходів та трактувань. Дослідженню економічної природи прибутку присвячено значна кількість наукових праць та сформовано багато наукових теорій, які вибудовувались різними науковими школами (рис.1.1).

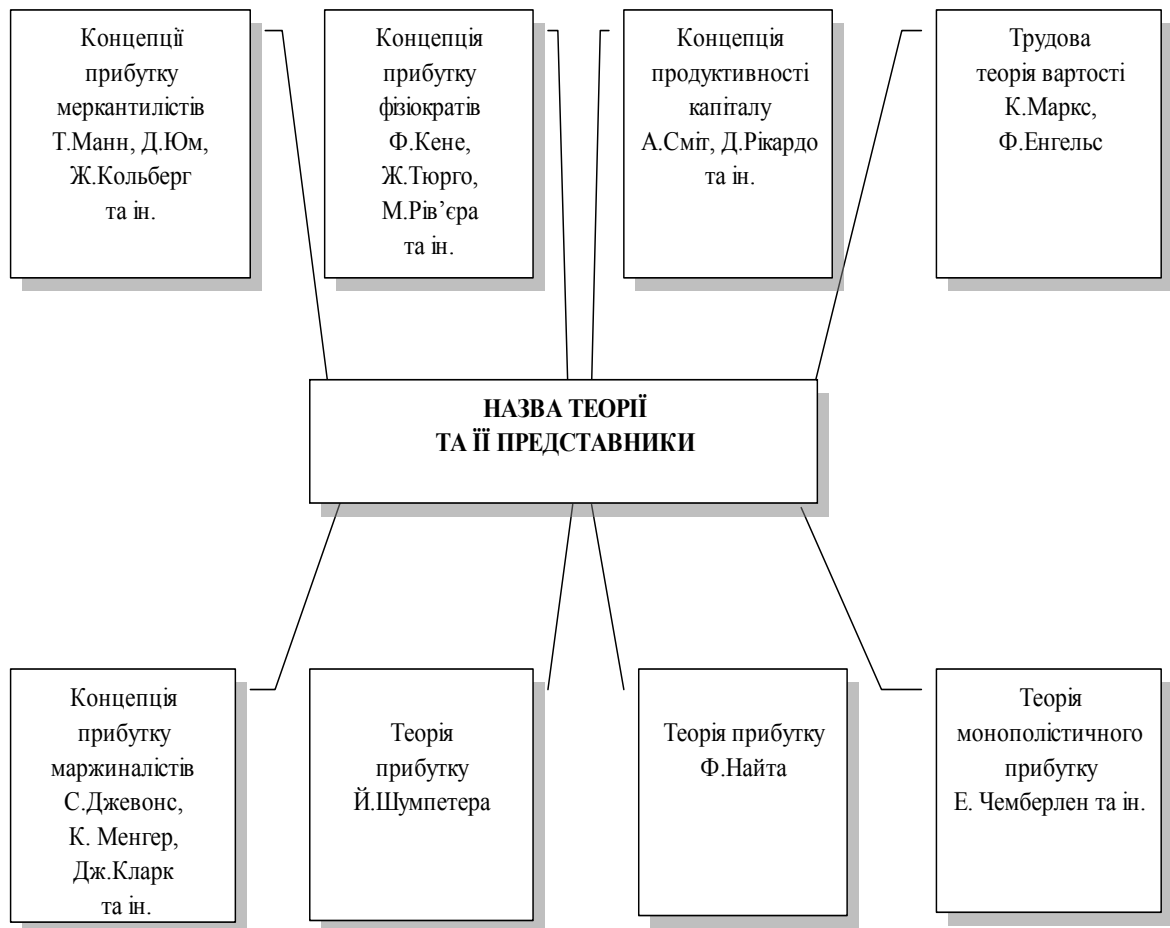

Рис. 1.1. Еволюція теорій прибутку

Дослідження природи прибутку та процесів, які впливають на його формування, було і залишається актуальним на сучасному етапі розвитку економіки будь-якої держави. «Результати, пов'язані з деякими заходами, застосованими при реалізації адміністративно-територіальної реформи викликали дискусії як серед теоретиків, так і серед практиків, оскільки універсальної моделі не існує, однак усі вони погоджуються з гіпотезою, яка доводить, що система управління повинна бути ефективною» [1].

Прибуток є результативним показником, який створюється (формується) на рівні кожного суб'єкта господарювання та, в свою чергу, є важливою складовою формування валового національного доходу.

Різноманіття думок щодо економічного змісту терміну прибуток не дозволяє виділити універсальне визначення даної категорії, яке буде вважатись правильним. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне розглянути трактування даної економічної категорії, різними економічними школами та зробити їх порівняння. (табл. 1.1).

Визначення категорії «прибуток» у науковій літературі та нормативно-правових актах

Джерело	Сутність категорії «прибуток»
Господарський кодекс України [12]	Прибуток (доход) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань.
Податковий Кодекс України [40]	Прибуток із джерелом походження з України та за її межами – визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду (визначених згідно зі статтями 135 – 137 ПК), на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду (визначених згідно зі статтями 138 – 143 ПК), з урахуванням правил, встановлених статтею 152 ПК
Бланк І.О. [3]	Прибуток є вираженим у грошовій формі чистим доходом підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, і становить різницю між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності
Бойчик І.М. [6]	Прибуток є виробничою категорією, що характеризує відносини, які складаються в процесі суспільного виробництва
Завгородній В.П. [19]	Прибуток – це економічна категорія, різниця між валовим вибором (без податку на додану вартість і акцизного збору) та витратами на виробництво і реалізацію продукції
Кривицька О.Р. [26]	Прибуток – кінцевий результат, який створює підприємству фінансові ресурси, що необхідні для розширення його діяльності, необхідні для формування його сталості і конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг
Матюшенко І.Ю. [28]	Прибуток підприємства в загальному розумінні являє собою частину вартості прибуткового продукту, створеного працею, і є складовою частиною доходу підприємства
Мочерний С.В. [25, 26]	Прибуток – це сума коштів, на яку дохід підприємства перевищує витрати
Олійник І. О. [37]	Прибуток є не лише результатом успішної діяльності, в контексті підприємництва він виступає як фактор організації виробництва.
Поддєрьогін А. М. [41]	Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу.
Покропивний С.Ф. [42, 43]	Розглядає прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства
Савицкая Г.В. [49]	Прибуток – це частина чистого доходу, створеного в процесі виробництва та реалізованого в сфері обігу, який безпосередньо отримують підприємства

Незважаючи на різноманіття визначень, усі вони зводяться до того, що прибуток є результативним показником, який дає розуміння про результати діяльності суб'єктів господарювання за певний проміжок часу, як правило календарний рік. В широкому розумінні прибуток це різниця між величиною отриманих доходів та величиною понесених витрат за певний проміжок часу. Якщо в результаті порівняння суб'єкт господарювання отримує додатну величину то можна стверджувати, що підприємство отримало прибуток. Отже, прибуток є основною метою діяльності суб'єктів господарювання.

У різних наукових роботах прибуток розглядається як: кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання; частина доданої економічної вартості; джерело економічного та соціального розвитку. Таке різноманіття підходів до розгляду даної категорії пов'язано насамперед з тим, що прибуток, формуючись на рівні суб'єкта господарювання є джерелом задоволення різних потреб не лише на мікро- але й на макрорівні, що пояснюється напрямками на які він використовується (рис. 1.2.).

Рис. 1.2. Схема розподілу прибутку підприємства

Характеризуючи категорію прибутку, з точки зору фінансового результату діяльності, маємо розуміти, що такий результат може бути як

позитивним так і негативним. У зв'язку з цим різні категорії результативних показників завжди використовуються в обох цих значеннях, тобто прибуток (збиток). В цьому контексті варто зауважити, що існує кілька різновидів результативних показників, за допомогою яких можна дати оцінку ефективності діяльності суб'єкта господарювання, а саме: валовий прибуток (збиток), прибуток (збиток) від операційної діяльності, прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, чистий прибуток (збиток).

Дана робота присвячена дослідженню облікових та аналітичних підходів саме категорії валового прибутку, який ми в подальшому будемо розглядати. «Валовий прибуток (збиток) – це різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Показник «валовий прибуток» є повним показником діяльності підприємств. У складі його враховується прибуток від всіх видів діяльності.» [4]

На нашу думку, щоб ґрунтовно дослідити економічний зміст прибутку та його роль в системі управління суб'єктом господарювання необхідно розглянути фактори, які впливають на його формування, запити зацікавлених сторін, сформовані підходи до визначення результативного показника діяльності.

Кількісна величина прибутку формується під впливом різноманітних явищ і процесів, які відбуваються як на рівні суб'єкта господарювання так і за його межами. Усі ці умови, які впливають на формування результативного показника називають факторами впливу. В наукових дослідження можна знайти велике різноманіття класифікаційних ознак за якими групують фактори впливу на прибуток, залежно від їх виникнення, кількісного чи якісної дії на процеси формування прибутку, рівнів та темпів впливу і т.д.

Якщо розглядати фактори, які впливають на формування прибутку, узагальнивши існуючі наукові підходи то їх об'єктивно можна поділити на дві категорії – це фактори внутрішнього та зовнішнього впливу. Відповідно внутрішні фактори є в прямій залежності від особливостей діяльності

суб'єкта господарювання, в свою чергу зовнішні фактори – це ті на які підприємство впливу не має. Враховуючи що об'єктом нашого дослідження є підприємство, що працює в сфері надання послуг з перевезення то детальніше розглянемо ті фактори, які на нашу думку мають визначальний вплив на формування прибутку об'єкта дослідження (рис. 1.3.).

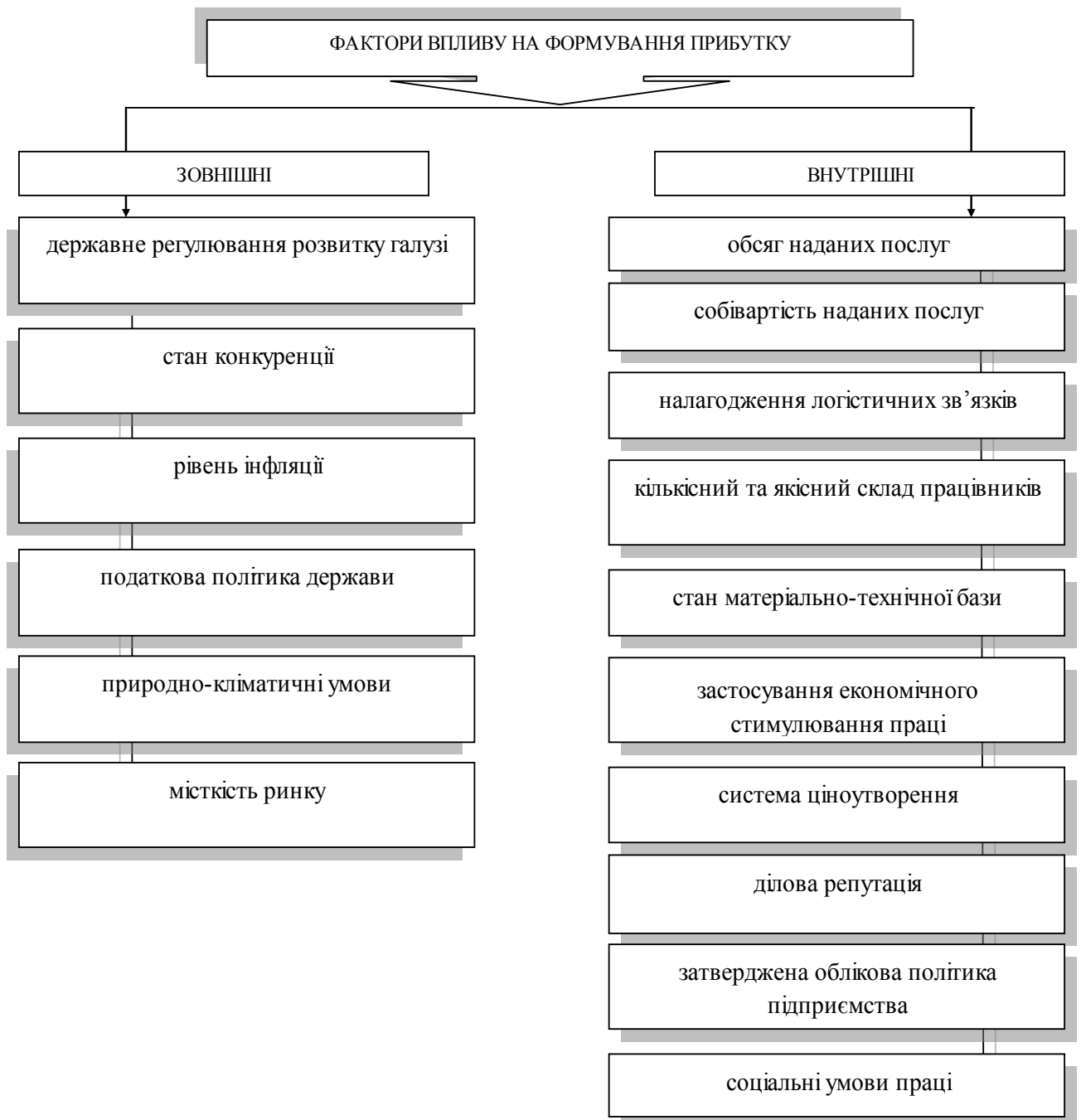

Рис. 1.3. Фактори впливу на формування результатів діяльності малих підприємств.

Величина прибутку, формуючись на мікрорівні, зазнає вагомого впливу саме внутрішніх факторів, тому, на нашу думку, детальний аналіз саме останніх є підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень та максимізації прибутку підприємства.

Базовими елементами, за допомогою яких прибуток визначається як результативний показник є доходи та витрати. Тому вважаємо за доцільне приділити детальнішу увагу цим категоріям. Дохід в загальному розумінні це сума отриманої винагороди за реалізовану продукцію, виконані роботи чи надані послуги. Витрати – це зменшення обсягу матеріальних та нематеріальних ресурсів, які необхідно понести для отримання доходу.

Визначення категорії доходи і витрати можна знайти в численних наукових дослідженнях, які присвячені цим питанням, разом з тим вони мають чітке визначення в нормативно-правових актах, тому, на нашу думку, необхідно дотримуватись саме цих визначень. Зокрема, вони представлені в МСБО та П(С)БО: «доходи - збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників); витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками); прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.» [45]

Управління прибутком є однією з підсистем управління підприємством в цілому. Прибуток як об'єкт управління необхідно розглядати через призму факторів які впливають на його формування та подальший розподіл для підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання на коротко- і довготривалу перспективу. Разом з тим у багатьох наукових працях прибуток розглядається як інструмент системи управління за допомогою якого відбувається наповнення державного бюджету.

Процес управління прибутком можна розглядати через реалізацію кількох складових, що представлено на рисунку 1.4.

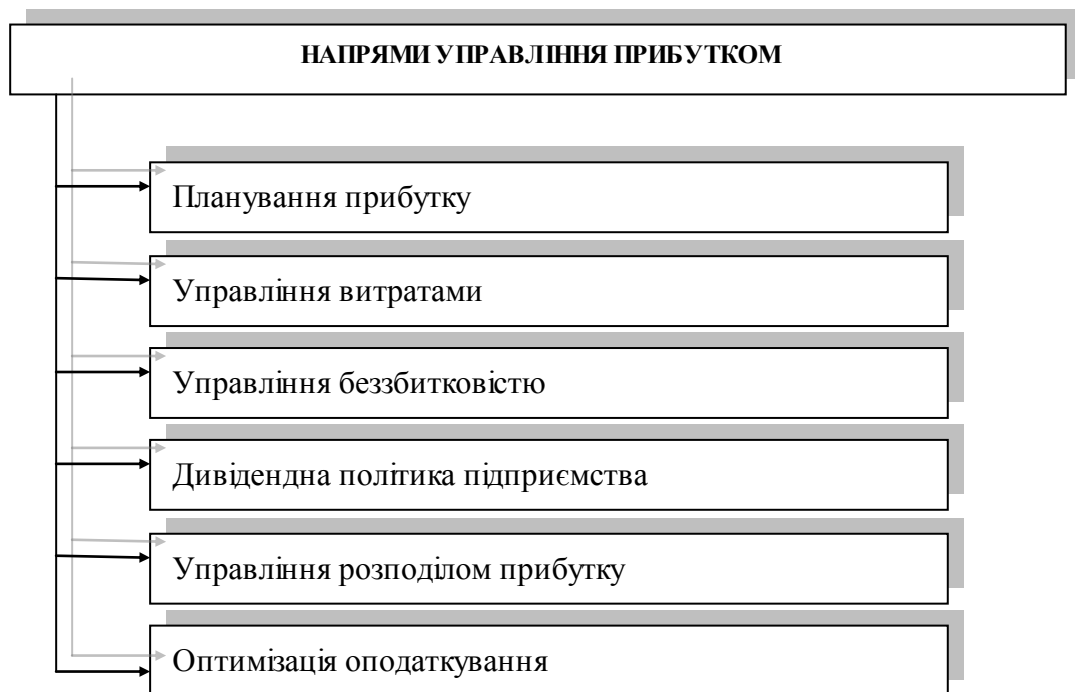

Рис. 1.4. Напрями управління прибутком підприємства

Розглянемо детальніше кожен з елементів управління прибутком, що представлені на схемі. Процес управління прибутком розпочинається на стадії його планування, що включає вивчення усіх можливостей підприємства для збільшення величини доходів (в тому числі розглядаються нереалізовані досі можливості), які дадуть змогу утримати прибуток не лише на досягнутому рівні, але й максимізувати його величину.

Як зазначалось вище процес визначенні прибутку передбачає співставлення величини одержаних доходів і з понесеними витратами та визначення позитивного або негативного результату. Тому перегляд витрат та вміння їх оптимізувати не менш важливий елемент в процесі управління прибутком. Кардинально зменшити статті витрат суб'єкту господарювання діяльність якого спрямована на розвиток не вдасться. Однак при цьому можливими є варіанти їх оптимізації: пошук дешевших ресурсів для

здійснення основної діяльності, перегляд кадрової політики, використання новітніх технологій, які здешевлюють процес виробництва чи надання послуг і т.д. Оптимізація управлінських рішень по статтях доходів і витрат доволі тісно пов'язана з управлінням беззбитковістю.

Важливим моментом в процесі перегляду статей витрат є вибір податкової політики. На сьогоднішній день, з наявністю багатьох можливостей для вибору системи оподаткування для суб'єктів господарювання, які будуть лежати в межах правового поля. На нашу думку, в процесі управління, що спрямоване на оптимізацію оподаткування, для господарюючих структур важливим є залучення експертів у цій галузі, які зможуть надати фахову допомогу по вибору системи оподаткування, яка дозволить оптимізувати витрати не лише в короткостроковій але й в довгостроковій перспективі.

Отже, поєднання усіх згаданих елементів системи управління прибутком дасть можливість приймати виважені та ефективні управлінські рішення, спрямовані на розвиток як суб'єкта господарювання так і національної економіки.

1.2. Економічна характеристика діяльності транспортної галузі та місце у ній підприємств малого бізнесу

Як зазначалось у попередньому питанні на формування прибутків впливає велика кількість факторів, і визначальними можна назвати сферу діяльності підприємства, галузеві особливості, форма власності. Кількісно оцінити вплив даних факторів можна лише за допомогою оцінки та порівняння макро- та мікроекономічних показників, які формуються в процесі статистичних спостережень та дають можливість оцінити тенденції, які відбуваються в певній галузі народного господарства.

Об'єктом нашого дослідження є ПП «МІД» – це суб'єкт господарювання приватної форми власності, відповідно до критеріїв, наведених в Господарському кодексі України та в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», дане підприємство класифікується як мале підприємство та спеціалізується на наданні транспортних послуг

Метою діяльності приватного підприємства є об'єднання матеріальних, фінансових та трудових ресурсів для здійснення господарської діяльності та отримання прибутку. Основним видом діяльності є надання послуг з перевезення вантажів автомобільним транспортом. Відокремлених підрозділів дане підприємство не має, спільної діяльності не проводить, підприємство не здійснює зовнішньоекономічної діяльності, усі послуги з перевезення здійснюються лише в межах України. Тривалість операційного циклу складає календарний рік.

Враховуючи вище викладене, вважаємо за доцільне розкрити детальнішу інформацію про результативні показники діяльності малих підприємств які працюють в транспортній галузі, порівнявши їх з показниками сфери послуг в цілому та з макроекономічними результативними показниками в розрізі суб'єктів господарювання (таблиці 1.2. та 1.3.) [38]

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2019 роки

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.
За всіма видами діяльності та галузями, всього					
2010	13906129,7	57,3	155197596,8	42,7	141291467,1
2011	67797898,9	63,5	208896289,9	36,5	141098391
2012	35067276,8	63	210607600,6	37	175540323,8
2013	-22839743,6	65	179259608,7	35	202099352,3
2014	-590066944,5	65,5	202704533,9	34,5	792771478,4
2015	-373516013,2	73,3	352980433,4	26,7	726496446,6
2016	29705020,1	73	396745355,6	27	367040335,5
2017	168752792,7	72,4	515460600,5	27,6	346707807,8
2018	288305468,1	73,9	584358002,5	26,1	296052534,4
2019	523779001,5	73,6	772019623,4	26,4	248240621,9
Великі підприємства					
2010	2824982,2	65	53070656,6	35	50245674,4
2011	59146926,4	68,1	100173887,9	31,9	41026961,5
2012	15203601,7	68,7	76018986,3	31,3	60815384,6
2013	8148932,3	67,7	71325595,7	32,3	63176663,4
2014	-204546219,1	49,4	64677346,4	50,6	269223565,5
2015	-152552383,1	56,2	91019391	43,8	243571774,1
2016	46849978	65,8	139544979	34,2	92695001
2017	119619650	72,8	221383350	27,2	101763700
2018	136776977,5	76,7	232465075,5	23,3	95688098
2019	187379496	78	284240930,4	22	96861434,4
Середні підприємства					
2010	30742590,6	61,6	77666965,2	38,4	46924374,6
2011	19244536,8	64,1	76203595,1	35,9	56959058,3
2012	34611986	64,3	99292449,1	35,7	64680463,1
2013	-1567761,7	63,7	72185769,7	36,3	73753531,4
2014	-206223206,6	61,4	92790607,6	38,6	299013814,2
2015	-102769208,2	70,6	172570671	29,4	275339879,2
2016	15061836,3	75,5	157901673,1	24,5	142839836,8
2017	70105006,7	76,1	186142514,5	23,9	116037507,8
2018	119659853,9	77,7	224234012,1	22,3	104574158,2
2019	246950127,1	77,6	325215683,2	22,4	78265556,1
Малі підприємства (в т.ч. мікропідприємства)					
2010	-19661443,1	57	24459975	43	44121418,1
2011	-10593564,3	63,5	32518806,9	36,5	43112371,2
2012	-14748310,9	63	35296165,2	37,1	50044476,1
2013	-29420914,2	65	35748243,3	35	65169157,5
2014	-179297518,8	65,7	45236579,9	34,3	224534098,7
2015	-118194421,9	73,5	89390371,4	26,5	207584793,3
2016	-32206794,2	72,8	99298703,5	27,2	131505497,7
2017	-20971864	72,3	107934736	27,7	128906600
2018	31868636,7	73,7	127658914,9	26,3	95790278,2
2019	89449378,4	73,3	162563009,8	26,7	73113631,4

Чистий прибуток (збиток) підприємств транспортна галузь (вантажні перевезення) з розподілом на великі, середні, малі за 2010-2019 роки

Роки	Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн.
Всього					
2010	-460901,3	52,7	432878	47,3	893779,3
2011	-166657,8	63,8	697618,3	36,2	864276,1
2012	-73275,1	61,2	767349,5	38,8	840624,6
2013	-359615,4	63,5	675174	36,5	1034789,4
2014	-2646132,9	62,9	795611,8	37,1	3441744,7
2015	-1974492,6	76,7	1063296,3	23,3	3037788,9
2016	-659120,1	77,5	1474147,3	22,5	2133267,4
2017	701753,5	77,6	1794729,5	22,4	1092976
2018	941536,4	79,7	2381417,2	20,3	1439880,8
2019	1757089,7	80,2	3132952,5	19,8	1375862,8
Великі підприємства					
2010
2011	к	к	к	к	к
2012	к	к	к	к	к
2013	к	к	к	к	к
2014	-327696	66,7	146574	33,3	474270
2015	к	к	к	к	к
2016	к	к	к	к	к
2017	к	к	к	к	к
2018	к	к	к	к	к
2019	к	к	к	к	к
Середні підприємства					
2010
2011	к	к	к	к	к
2012	к	к	к	к	к
2013	к	к	к	к	к
2014	-1441510,8	55,2	222287,4	44,8	1663798,2
2015	к	к	к	к	к
2016	к	к	к	к	к
2017	к	к	к	к	к
2018	к	к	к	к	к
2019	к	к	к	к	к
Малі підприємства (в т.ч. мікропідприємства)					
2010
2011	-31215,6	63,9	378895,6	36,1	410111,2
2012	-117941,6	61,3	392269,5	38,7	510211,1
2013	-86328,5	63,6	374459,7	36,4	460788,2
2014	-876926,1	63,3	426750,4	36,7	1303676,5
2015	-337004,3	76,9	662128,8	23,1	999133,1
2016	-99531,3	77,6	798944,1	22,4	898475,4
2017	440203,7	77,8	1005997,1	22,2	565793,4
2018	961470,3	79,6	1370749,6	20,4	409279,3
2019	535456,1	80,1	1499349,4	19,9	963893,3

к - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації (первинне та вторинне блокування вразливих значень).

Як бачимо з наведених таблиці, частка підприємств малого бізнесу за усіма видами економічної діяльності (в тому числі і фізичні особи підприємці, що є представниками мікропідприємств) за останнє десятиліття суттєво зросла збільшившись з 57% до 73,3% (збільшення на 16,3 %). Відповідно за даний час так само суттєво скоротилась частки збиткових малих підприємств – з 43% до 26,7%.

Аналогічна ситуація відбувається з малим бізнесом і в транспортній галузі України (табл. 1.3). частка прибуткових підприємств за даним видом діяльності відповідно зросла з 63,9% до 80,1% (збільшення на 16,2 %), а частка збиткових підприємств знизилась з 36,1% до 19,9%.

Аналізуючи внесок малих підприємств в розвиток національної економіки в даному контексті доречно розглянути яку частку займає малий бізнес в числі усіх суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність в Україні (в тому числі в транспортній галузі). Ці дані представлені у таблиці 1.4. [38]

Таблиця 1.4.

Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2019 році

	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності
Усього	380598	517	0,1	17745	4,7	362336	95,2	313421	82,3
в тому числі:									
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17417	29	0,2	1156	6,6	16232	93,2	13344	76,6

В своїх наукових працях Павликівська О.І., Марущак Л.І., Кіляр О.Р. досліджують міжнародний досвід з підтримки та розвитку малого бізнесу. «США - це не тільки розкішне місце для життя але найбільш підходяще середовище для функціонування компаній усіх розмірів. Ця країна є однією з найбагатших у світі. Дослідження малого бізнесу у 2018 році показує, що малі фірми займають 99,9% усього бізнесу в США і наймають велику частку працівників» [2].

Як бачимо з статистичних даних в Україні малий бізнес також займає левову частку серед в загальній кількості підприємств, як за всіма видами діяльності так і досліджуваній нами галузі зокрема. При цьому, динаміка частки малого бізнесу в загальній кількості суб'єктів господарювання залишається практично незмінною протягом останнього десятиліття, що представлено на наступній діаграмі (рис. 1.5.) [38]

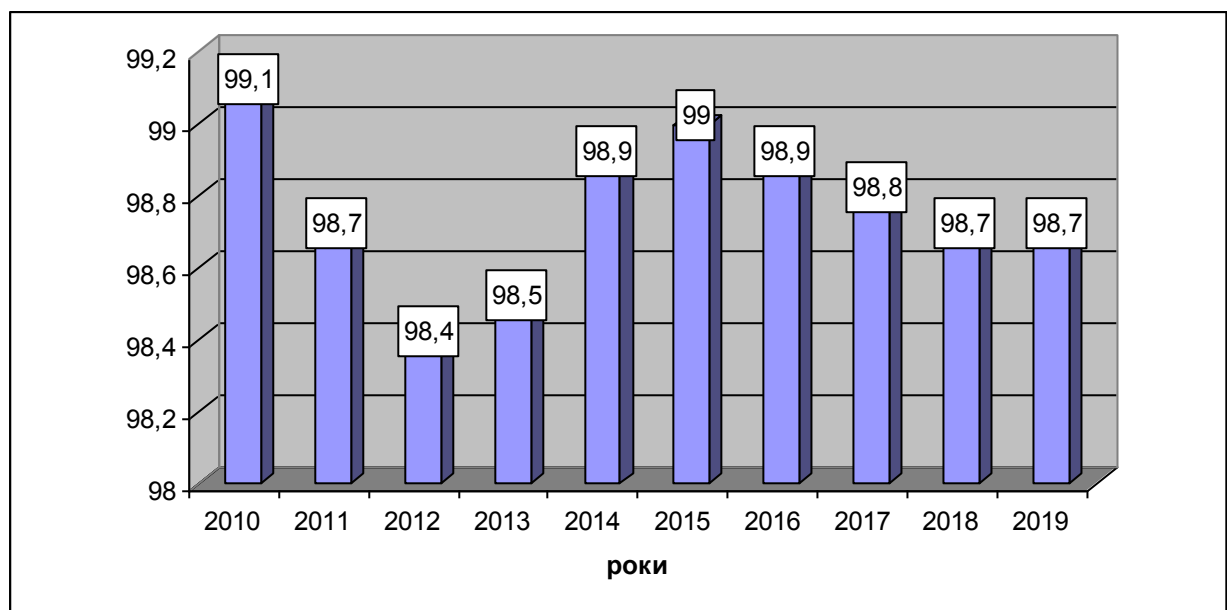

Рис. 1.5. Динаміка частки суб'єктів малого бізнесу у загальній структурі суб'єктів господарювання за 2010-2019 рр.

«Нова Зеландія. Частка малих компаній становить 97% від усіх підприємств Нової Зеландії, вони вносять 26% від загального ВВП і створюють понад 100 000 робочих місць щороку, і кількість малих компаній постійно збільшується, лише протягом минулого року малий бізнес збільшився на 13122 підприємців» [2].

Досліджуючи економічні показники діяльності малого бізнесу загалом та діяльність таких підприємств в галузі автомобільного транспорту, зокрема, варто звернути увагу на результативні показники не лише на макрорівні, але й на рівні регіональному. Досліджуване у роботі ПП «МІД» працює в Тернопільській області, тому для повноти картини розглянемо показники статистичних спостережень Тернопільського регіону. У статичних даних, зокрема, представлені такі показники як обсяг реалізованих послуг за видами економічної діяльності по Тернопільській області.

Аналізуючи дані показники можемо зауважити, що за видом діяльності «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» за перший квартал 2020 року було реалізовано послуг на 665927,7 тис. грн., що склало 51,5 % від загального обсягу реалізованих послуг за всіма видами діяльності за цей період. Відповідно за другий квартал 2020 року цей показник становив 1151510,3 тис. грн., що склало 71,6 % від загального обсягу реалізованих послуг за другий квартал 2020 року. Збільшення даного показника на 20,1 % в першу чергу пов'язане з ситуацією, яка склалася в період світової пандемії та підвищеним попитом на послуги з перевезень та доставок різного виду вантажів.

Для більш повного розуміння які саме показники найбільше впливають на формування фінансового результату малих підприємств в тому числі транспортної галузі, у таблиці 1.5 [38] представимо показники формування фінансового результату діяльності підприємств.

Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2019 році (млн.грн.)

	Код за КВЕД-2010	Чистий дохід від реалізації продукції та чисті зароблені страхові премії	Інші операційні доходи	Інші доходи	Разом чисті доходи
Усього		9659409,7	758691,1	458305,8	10876425,7
в т.ч.: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	Н	538501,2	44797,8	23493,9	606793,1

(продовження таблиці 1.5.)

	Операційні витрати	Інші витрати	Витрати усього	з них собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	Чистий прибуток (збиток)
Усього	9742894,8	520467,7	10352646,7	8134460,6	523779
в т.ч.: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	558294,3	34083,8	598371,3	463320,8	8421,8

На нашу думку, досліджуючи динаміку та формування результативних показників підприємств малого бізнесу загалом та в розрізі досліджуваної галузі необхідно звернути увагу на такий важливий показник як індикатор ділової впевненості, який за останні роки набуває все більшої уваги в сфері статистичних спостережень то обчислюється не за показниками минулих періодів як більшість представлених нами даних, а власне показує очікування підприємств щодо розвитку їх ділової активності і визначається на основі проведених опитувань респондентів, які безпосередньо працюють у сфері послуг до якої відноситься надання послуг з вантажних перевезень.

Рівень ділових очікувань за 2015-2020 роки представлено на рисунку 1.6.[38]. Їх аналіз та порівняння з вище представленими даними, що характеризують результативні показники діяльності малих підприємств у

сфері вантажних перевезень, дають змогу оцінити на скільки точно суб'єкти господарювання можуть оцінити вплив факторів на перспективи розвитку власного бізнесу.

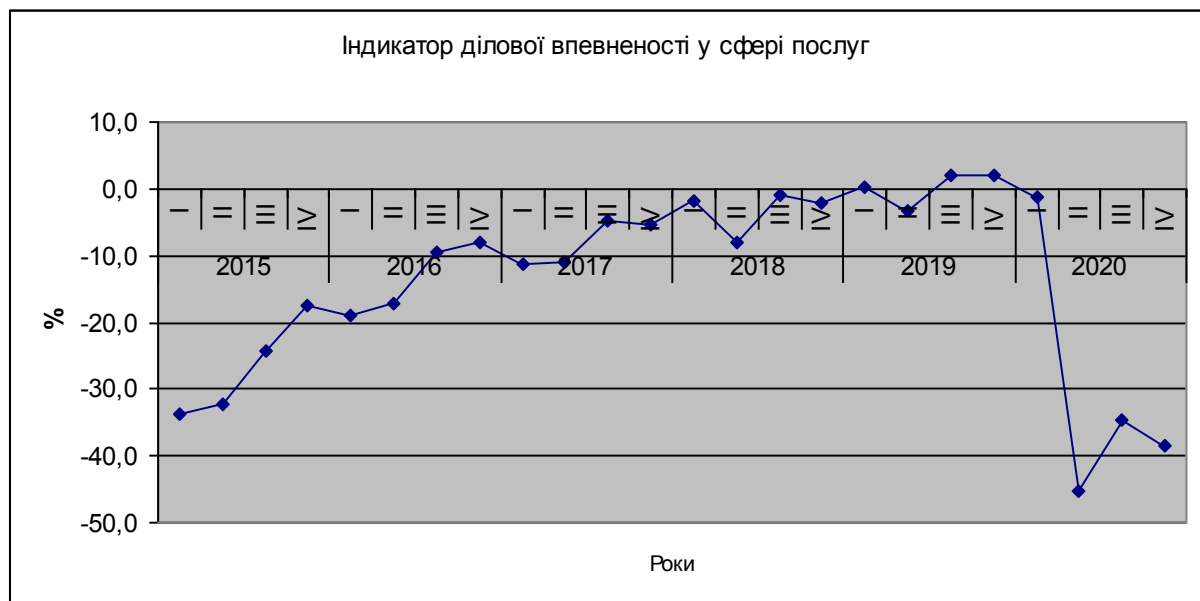

Рис. 1.6. Очікування підприємств сфери послуг (в т.ч. послуг з вантажних перевезень) щодо перспектив розвитку їх ділової активності (2015-2020)*

*Індикатор обчислено відповідно до Методики розрахунку індикаторів ділових очікувань, затвердженої наказом Держстату від 30.12.2014 № 411 (зі змінами).

Для формування прогнозів щодо ділової активності підприємств аналізують певні фактори, які перешкоджають повноцінному розвитку підприємств. У сфері надання послуг в тому числі і з вантажних перевезень до факторів, що стримують розвиток діяльності підприємств зокрема відносять наступні:

- недостатній попит на послуги з перевезення вантажів;
- нестача трудових ресурсів;
- нестача матеріальних ресурсів;
- фінансові обмеження в даній галузі;
- інші фактори.

Представлені на рисунку 1.7 [38] результати оцінки впливу згаданих факторів демонструють доволі неочікувані результати. Дані анкетування наведені за останні шість років демонструють наступні результати.

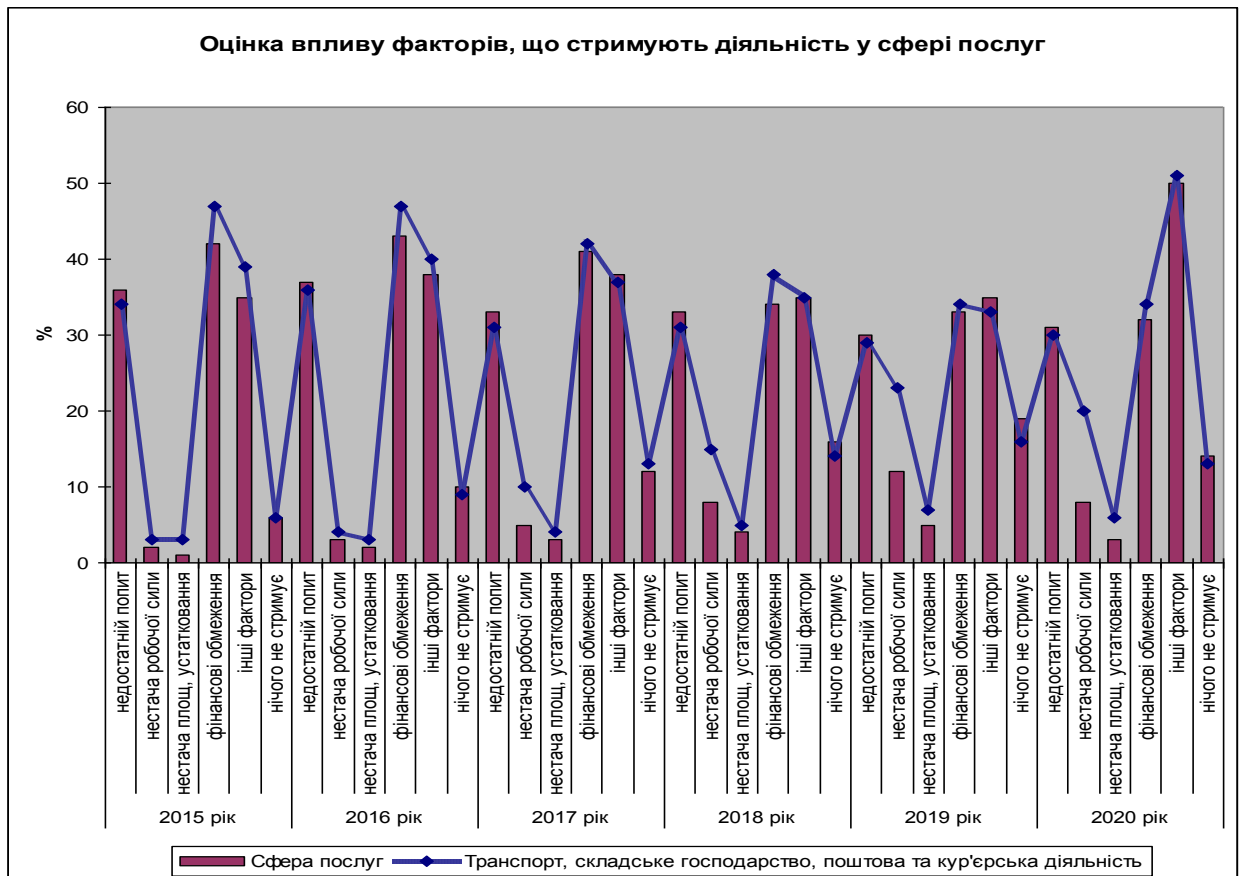

Рис 1.7. Оцінка впливу факторів, що стримують діяльність у сфері послуг (в т.ч. послуг з вантажних перевезень)

Найбільш стримуючим фактором розвитку послуг з вантажних перевезень є фінансові обмеження суб'єктів господарювання. Практично незначний вплив на розвиток даних послуг має нестача трудових та матеріальних ресурсів. Такий фактор як недостатній попит на послуги з перевезення за досліджуваний період має чітку тенденцію до зниження, що дає змогу зробити висновки про підвищення популярності таких послуг. Доволі неочікуваний результат має аналіз впливу такого фактора як «нічого не стримує розвиток підприємств». Респонденти які брали участь в анкетуваннях з року в рік все більше впевнено стверджують той факт, що розвиток малого бізнесу в сфері надання послуг з вантажних перевезень практично не має обмежень та перешкод, що є досить позитивним явищем не лише в розрізі окремих регіонів, але й держави в цілому.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження щодо теоретичних аспектів обліку та аналізу прибутку підприємства можемо зробити наступні висновки.

Економічний зміст категорії «прибуток» доволі широко представлений в численних наукових дослідженнях. Протягом багатьох десятиліть, еволюцію даної категорії висвітлювали у своїх наукових доробках значна кількість наукових шкіл. Незважаючи на значне представлення визначень прибутку в науковій літературі немає єдиного підходу до визначення цієї економічної категорії який би вважався уніфікованим та «правильним». Прибуток є результативним показником, який створюється (формується) на рівні кожного суб'єкта господарювання та, в свою чергу, є важливою складовою формування валового національного доходу. Базовими елементами, за допомогою яких прибуток визначається як результативний показник є доходи та витрати.

У зв'язку з цим вважаємо, що досліджуючи процес формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання необхідно в першу чергу користуватись категоріальним апаратом, що наведений в нормативно-правових та законодавчих актах.

На формування прибутку впливає велика кількість різноманітних факторів. На нашу думку, розглядати дані фактори необхідно класифікуючи їх за двома ознаками: фактори зовнішнього та внутрішнього впливу. Управління прибутком є однією з підсистем управління підприємством в цілому. Процес управління прибутком можна розглядати через реалізацію кількох складових, які мають прямий або опосередкований вплив на формування результативного показника.

Важливим моментом в дослідженні формування прибутку малими підприємства, є оцінка макро- та мікроекономічних показників галузі та країни в цілому для визначення напрямів подальших досліджень.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПРИБУТКУ

2.1. Організація обліку прибутку підприємства

Для побудови системи бухгалтерського обліку прибутку необхідно прибуток розглянути не як економічну категорію, а як об'єкт бухгалтерського обліку. Організація будь-якої системи в тому числі і облікової передбачає предмет, метод, суб'єкти та об'єкти. У попередньому розділі, досліджуючи категорію прибутку ми зазначили, що це фінансовий результат діяльності підприємства.

Алгоритм визначення фінансового результату діяльності підприємства представлено на рисунку 2.1.

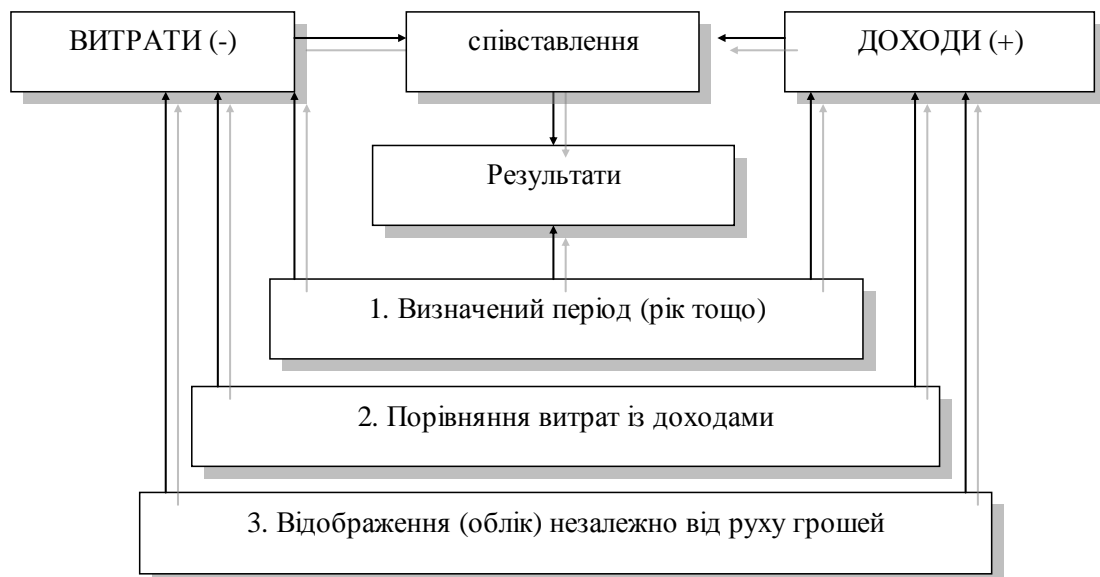
	виручка від реалізації товарів; виручка від реалізації робіт та послуг
–	
	собівартість реалізованої продукції
=	
	валовий прибуток
–	
	адміністративні витрати, витрати на збут
+,-	
	інші операційні витрати та доходи
=	
	прибуток (збиток) від операційної діяльності
+,-	
	інші доходи (витрати)
=	
	дохід до сплати процентів і податків
–	
	фінансові витрати
–	
	податок на прибуток
=	
	чистий прибуток (збиток)

Рис. 2.1. Алгоритм визначення фінансового результату

Відповідно до зазначеного, процедури організації обліку прибутку будемо розглядати через призму формування фінансових результатів діяльності.

Необхідність раціональної організації обліку витрат і доходів обумовлена їх важливістю у економічній діяльності підприємства, без яких неможливе взагалі будь-яке господарювання.

Особливості відображення в обліку про величину доходів та витрат залежить від обраної облікової політики як на рівні підприємства так і на рівні держави. Як зазначають у своїй праці Кіляр О.Р., Марущак Л.І. «Оскільки облікова політика є складовою системи бухгалтерського обліку, яку можна розглядати на рівні як окремого підприємства так і на рівні держави, можемо говорити також про багаторівневість облікової політики» [21]. В процесі формування фінансового результату першочергово необхідно розглянути принципи на яких базується (рис. 2.2.).

1 - принцип облікового періоду; 2 - принцип відповідності; 3 - принцип нарахування.

Рис. 2.2. Базові принципи побудови обліку доходів, витрат і результатів діяльності

Методологічні засади формування в системі обліку інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання викладені в кількох

законодавчих та нормативно-правових актах, зокрема: Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковому кодексі, П(С)БО 1, П(С)БО 15, П(С)БО 16, міжнародних стандартах фінансової звітності.

Узагальнена модель організації обліку витрат, доходів та результатів діяльності представлена на рисунку 2.3.

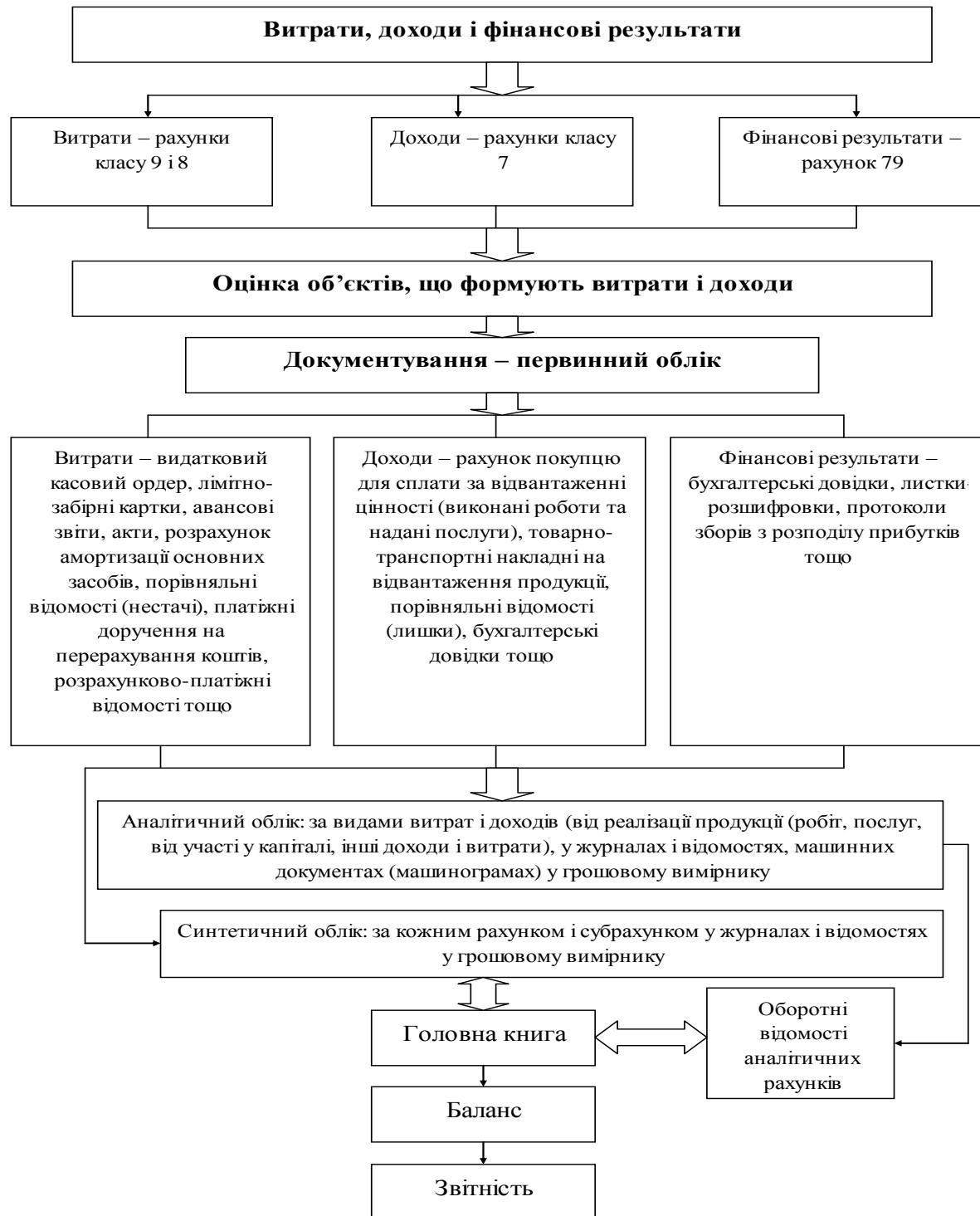

Рис. 2.3. Модель організації обліку витрат, доходів і фінансових результатів

Організація обліку фінансових результатів підприємства складається з двох блоків. Перший полягає у визначенні фінансового результату діяльності підприємства за звітний період шляхом порівняння доходів і витрат звітного періоду. Таке порівняння відображають у первинному документі бухгалтерського оформлення, який називається «Бухгалтерська довідка». Саме цей документ є підставою для проведення усіх операцій на рахунках бухгалтерського обліку у відповідних облікових регістрах.

Другий - це закриття рахунків доходів і витрат на рахунок 79 «Фінансові результати», що теж відображають у бухгалтерській довідці. В ній проводиться узагальнення інформації про фінансові результати від звичайної діяльності і надзвичайних подій. Зокрема, за кредитом рахунка 79 та його субрахунків відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, а по дебету — суми в порядку закриття рахунків з обліку витрат, а також належна сума нарахованого податку на прибуток.

2.2. Методичні підходи до відображення інформації про формування прибутку в системі бухгалтерського обліку

У бухгалтерському обліку накопичення, інформації про усі операції та події господарського життя здійснюється на бухгалтерських рахунках на підставі первинних документів.

Відображення інформації про фінансові результати підприємства – прибуток чи збиток - ведеться на рахунку 79 «Фінансові результати» з подальшим узагальненням її на відповідних регістрах обліку та фінансовій звітності (рис. 2.4).

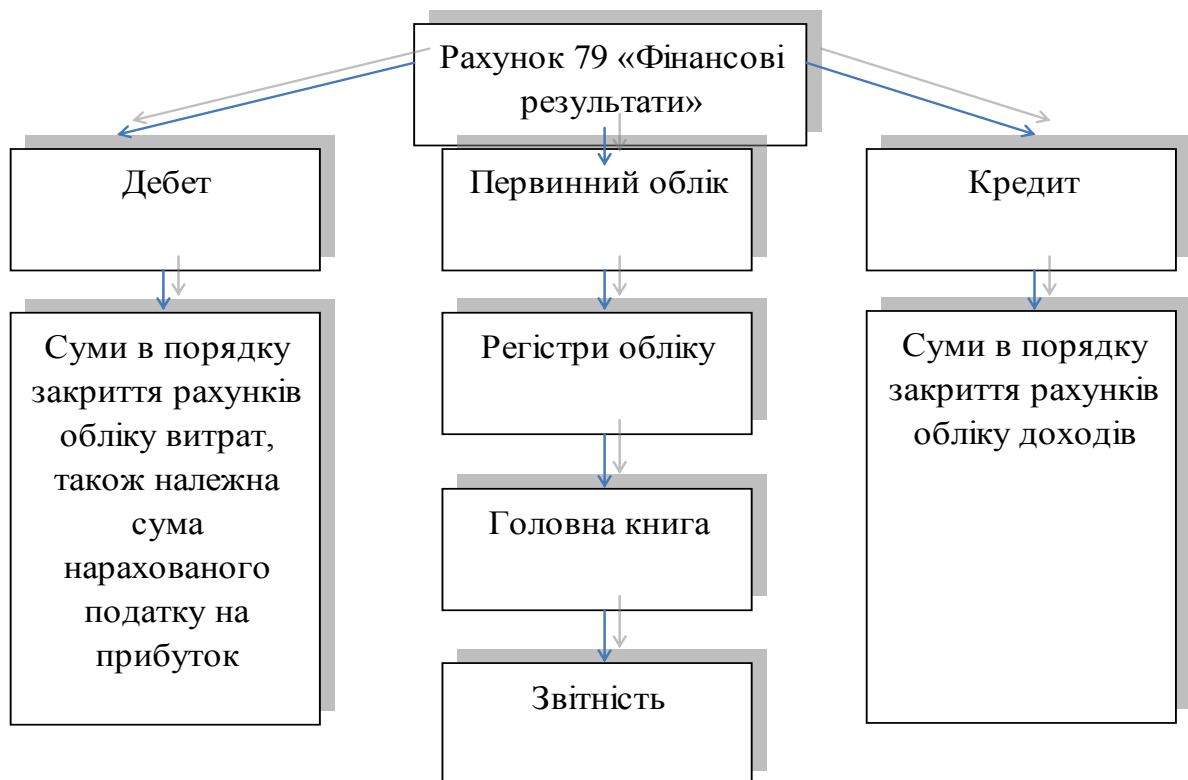

Рис. 2.4. Схема відображення та узагальнення інформації про фінансові результати

За кредитом рахунку 791 «Результат основної діяльності» підприємства відображають суму доходів від реалізації готової продукції,

товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності в кореспонденції з дебетом рахунків: 70 «Доходи від реалізації» та 71 «Інший операційний дохід». В дебет субрахунку 791 «Результат основної діяльності» наприкінці звітного періоду в порядку закриття рахунків списують: собівартість реалізованої готової продукції, товарів, послуг (з кредиту рахунка 90 «Собівартість реалізації»); адміністративні витрати (з кредиту рахунка 92 «Адміністративні витрати»); витрати на збут (з кредиту рахунка 93 «Витрати на збут»); належну за даними бухгалтерського обліку суму податку на прибуток від звичайної діяльності (з кредиту рахунка 981 «Податки на прибуток від звичайної діяльності»).

Основні господарські операції, стосовно визнання доходів та витрат, які здійснюються на досліджуваному ПП «МІД» та їх реєстрація на рахунках бухгалтерського обліку наведені в таблицях 2.1 та 2.2.

Облік доходів та фінансових результатів на досліджуваному ПП «МІД» ведеться в розрізі видів діяльності з використанням з використанням спрощеного Плану рахунків затвердженого для суб'єктів малого підприємництва. Зважаючи на галузеві особливості діяльності облік доходів від основного виду діяльності буде відображатись на спеціально відкритому субрахунку «Облік дохід від реалізації послуг з перевезення вантажів». Зважаючи на те, що підприємство займається вантажними перевезеннями інші специфічні особливості які є в обліку автотранспортних підприємств на ньому відсутні.

Щодо обліку витрат, то вони, як і у інших видах діяльності, класифікуються відповідно до загальноприйнятих методик. Варто вказати на те, що малими підприємствами для обліку витрат використовуються лише рахунки класу 9, що пов'язано із специфікою розкриття інформації у фінансовій звітності, зокрема формі 2-м. Собівартість перевезень визначається відповідно до Методичних рекомендацій № 65 від 2001 року.

Відображення в бухгалтерському обліку доходів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Визнано дохід на суму активів, переданих як внесок до статутного капіталу	14	70
2	Визнано дохід від реалізації на суму одержаних готівкових грошових коштів	30, 31	70
3	Визнано дохід від реалізації продукції покупцям і замовникам на умовах відстрочки платежу	36	70
4	Визнано дохід від погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками, шляхом реалізації	63	70
5	Визначено дохід від погашення заборгованості з оплати праці у натуральній формі	66	70
6	Списано на фінансовий результат вирахування з доходу	791	70
7	Відображено суми, які підлягають виключенню з доходу	70	36, 63, 68
8	Відображено суми податків і обов'язкових платежів, одержані у складі доходу від реалізації	70	64
9	Віднесено на фінансовий результат доходи від реалізації	70	791
10	Відображено суми податків і обов'язкових платежів, отриманих у складі інших операційних доходів	71	64
11	Віднесено інший операційний дохід на фінансові результати	71	791
12	Виявлено лишки виробничої собівартості незавершеного виробництва під час інвентаризації	23	71
13	Виявлено лишки готової продукції у результаті інвентаризації	26	71
14	Отримано готівкою суму штрафу	30	71
15	Визнано курсову різницю за валютними коштами	33	71
16	Визнано іншим операційним доходом заборгованість дебітора, забезпечену короткостроковим векселем	34	71
17	Визнано іншим операційним доходом заборгованість покупців або замовників	36	71
18	Повернено дебіторську заборгованість, раніше визнану сумнівною	38	71
19	Визнано іншим операційним доходом суму цільового фінансування, яка належить до звітного періоду	48	71
20	Списано заборгованість перед постачальниками та підрядниками після закінчення строку позовної давності	63	71
21	Відображено суму податків і платежів, отриманих у складі іншого доходу	74	64
22	Віднесено інші доходи на фінансові результати від інвестиційної діяльності	74	793
23	Визнано дохід у розмірі справедливої вартості об'єктів основних засобів, отриманих в обмін на фінансові інвестиції	10	741
24	Визнано дохід у зв'язку із збільшенням довгострокової дебіторської заборгованості	18	74
25	Визнано дохід при отриманні безготівкових коштів за реалізовані фінансові інвестиції	31	741
26	Визнано дохід у сумі амортизації, нарахованої на безоплатно одержані основні засоби	42	745
27	Відображено не операційну курсову різницю за розрахунками з іноземними постачальниками та підрядниками	632	744

Основні бухгалтерські проведення з обліку витрат наведено в (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

Бухгалтерські проведення з обліку витрат

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Нараховано амортизацію основних засобів та нематеріальних активів, що використовуються у виробництві	23	13
2	Відпущено зі складу товарно-матеріальні цінності на потреби виробництва	23	20
3	Оплачено готівкою витрати виробництва	23	30
4	Оплачено з поточного або валютного рахунка, з інших рахунків у банку витрати виробництва	23	31
5	Оплачено з підзвітних сум витрати виробництва	23	37
6	Віднесено на витрати виробництва відповідну частину витрат майбутніх	23	39
7	Проведені відрахування до резерву на оплату відпусток виробничим робітникам	23	47
8	Акцептовано рахунок постачальника за послуги, надані для потреб виробництва (вода, пара, енергія, зв'язок тощо)	23	63
9	Нараховано заробітну плату робітникам виробництва і проведені відрахування на соціальне страхування від зарплати згідно з чинним законодавством	23	66, 65
10	Відображено заборгованість перед іншими підприємствами за надані ними послуги для потреб виробництва (у т. ч. з оренди, транспорту тощо)	23	685
11	Включено до собівартості продукції, робіт і послуг відповідну частку загальновиробничих витрат	23	91
12	Відображено вартість послуг допоміжних виробництв, наданих для капітального будівництва	15	23
13	Включено до складу витрат майбутніх періодів відповідну частину витрат виробництва (у галузях із сезонним виробництвом, при освоєнні нових виробництв тощо)	39	23
14	Відображено вартість послуг, наданих на сторону	903	23
15	Відображено вартість робіт (основного або допоміжного виробництва), пов'язаних з дослідженнями та розробками	941	23
16	Відображено собівартість реалізованої частини незавершеного виробництва	943	23
17	Проведено уцінку незавершеного виробництва	946	23
18	Відображено виявлену під час інвентаризації недостачу матеріальних цінностей у цехах допоміжних виробництв (незавершеного виробництва)	947	23

Визначення фінансового результату полягає у встановленні чистого — прибутку (збитку) звітного періоду. З цією метою в бухгалтерському обліку передбачається послідовне зіставлення доходів і затрат.

Шляхом порівняння на субрахунку 791 «Результат основної діяльності» кредитового обороту (загальна сума одержаних доходів від реалізації та інших операційний доход) з дебетовим оборотом (загальна сума операційних витрат з урахуванням суми податку на прибуток від звичайної діяльності) визначають фінансовий результат (прибуток, збиток) від основної діяльності підприємства. Як впливає з вищесказаного, безпосередньо на рахунку 79 формується інформація про валовий прибуток, який є одним із складових групи результативних показників діяльності суб'єкта господарювання. Визначену таким чином суму фінансового результату від основної діяльності списують на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (рис. 2.5).

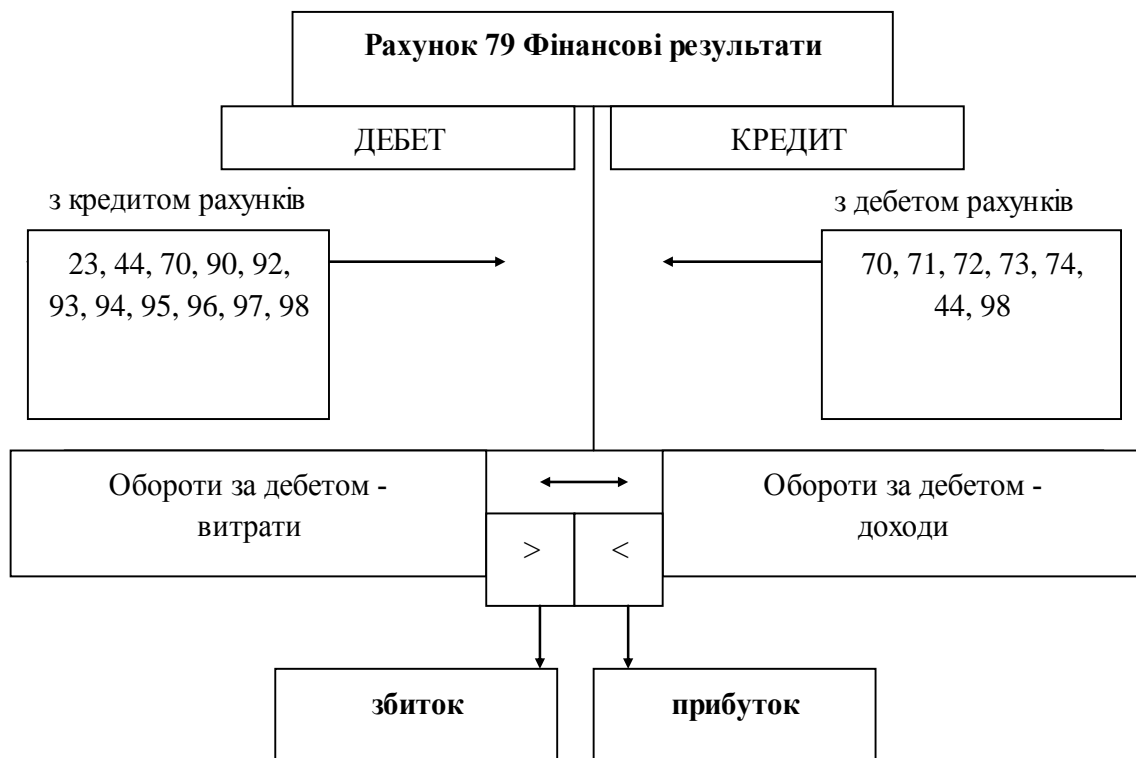

Рис. 2.5. Кореспонденція рахунку 79 «Фінансові результати»

Для систематизації інформації про доходи від реалізації, інших операційних, інших звичних і надзвичайних доходах, вирахуваннях з доходу,

про витрати операційної діяльності по елементах (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати), про витрати майбутніх періодів, про фінансові результати, про нерозподілені прибутки (непокритих збитках) і використання прибутку малими підприємствами використовується Відомість 5-м (рис. 2.6.).

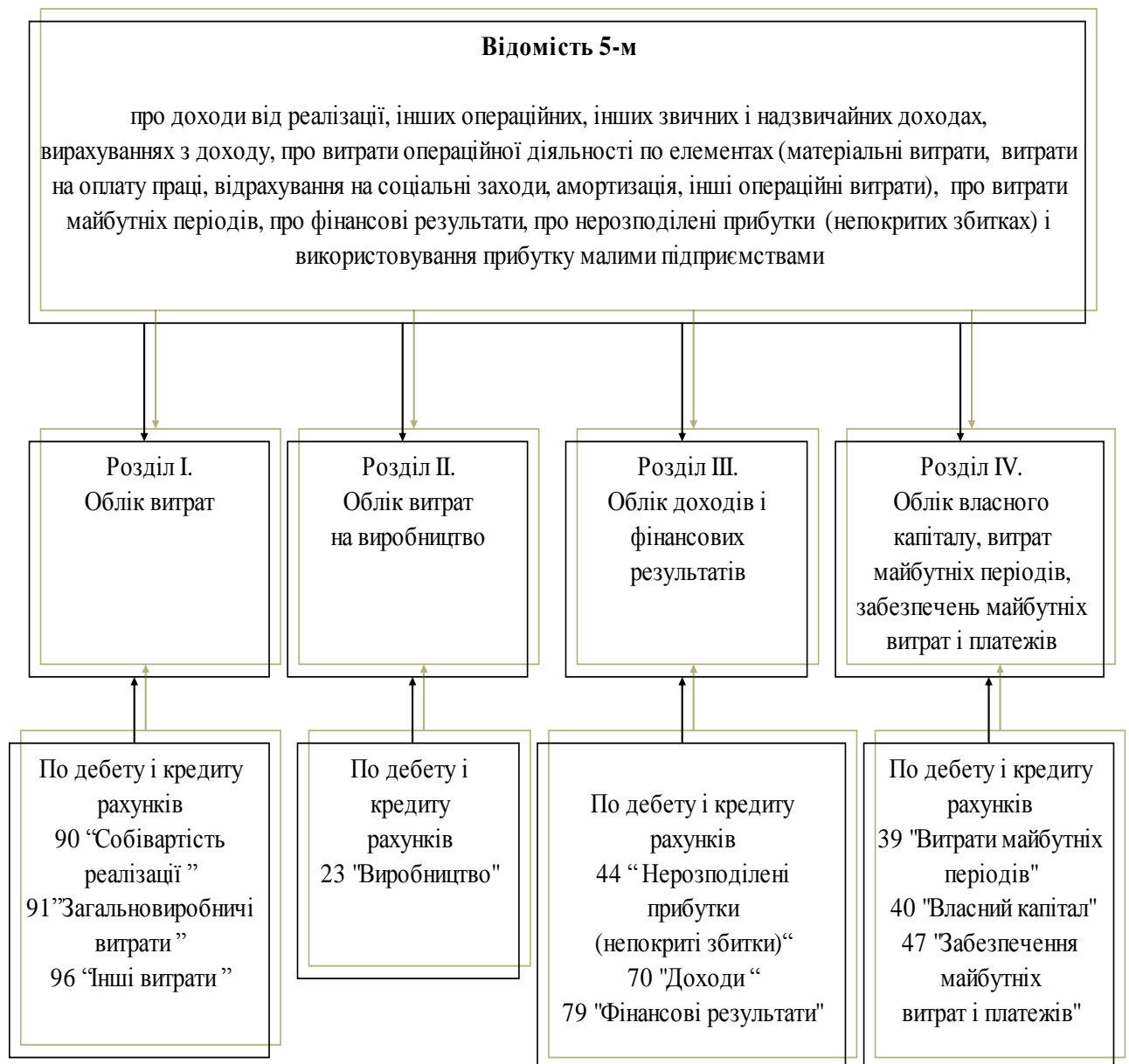

Рис. 2.6. Структура Відомості 5-м

Остаточне узагальнення результатів фінансово-господарської

діяльності підприємств здійснюється шляхом розкриття інформації у фінансовій звітності. Для суб'єктів малого підприємництва, до яких відноситься досліджуване ПП «МІД», нормативно-правовими документами (П(С)БО 25) передбачено скорочені форми фінансової звітності – відповідно, це ф. 1-м та ф.2-м. Баланс та Звіт про фінансові результати для суб'єктів малого підприємництва об'єднані в один звіт під назвою «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

Основними відмінностями звіту ф.2-м є те, що при визначенні фінансового результату звітного періоду інформація про доходи та витрати розкривається в ньому узагальнюючими статтями, а не в розрізі видів діяльності, хоча в бухгалтерському обліку СМП використовують рахунки доходів та витрат, які передбачені відповідним планом рахунків.

2.3. Аудит прибутку підприємства та використання його результатів в системі управління

Процес формування фінансових результатів та визначення чистого прибутку є досить тривалим, та потребує здійснення багатьох облікових процедур. Тому контроль за формуванням та відображенням в системі обліку фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання особливо актуальний. Приватні підприємств в якості такого контролю застосовують проведення аудиту.

Мета аудиту результатів діяльності полягає в оцінці якості облікових процедур, які були застосовані в процесі визначення фінансового результату підприємства. Джерелами інформації для проведення аудиторських процедур виступають: первинні та зведені бухгалтерські документи, які використовуються для обліку доходів та витрат, відомості, журнали-ордери, договори з контрагентами, фінансова та податкова звітність підприємства.

Виходячи з мети, яку необхідно досягти аудитору при дослідженні операцій з обліку доходів, витрат і результатів діяльності ПП «МІД», формуються об'єкти аудиту (рис. 2.7.) в розрізі яких проводяться перевірки щодо правильності визнання, оцінки та відображення в обліку доходів, витрат та фінансових результатів.

Особлива увага в процесі аудиту операцій з обліку результатів діяльності приділяється питанням визнання доходів. Дані питання регламентуються П(С)БО 15 та Податковим кодексом України. Така особлива увага пов'язана насамперед з тим, що визнання доходів має велику кількість особливостей, і залежить від виду операцій, дати їх проведення, об'єкта купівлі-продажу, специфічних умов договорів щодо надання послуг, термінів оплати за надання послуг та ін. усі ці особливості надають суб'єктам господарювання альтернативні варіанти щодо вибору методик оцінки та визнання доходів і обов'язково повинні бути визначені в обліковій політиці кожного суб'єкта господарювання. Саме тому першим об'єктом аудиту на рисунку визначена

облікова політика підприємства.

Рис. 2.7. Об'єкти аудиту операцій з обліку результатів діяльності

Наступним об'єктом перевірки є власне відображення з реалізації товарів, робіт послуг на рахунках бухгалтерського обліку. Дана перевірка здійснюється з використанням загальноприйнятих методик і передбачає

взаємні перевірки первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та відповідність перенесення даних з первинних документів у зведені та їх подальшого відображення на відповідних рахунках.

Значна увага в процесі аудиту фінансових результатів приділяється контрольним процедурам щодо витрат. Найбільша увага на даному етапі приділяється класифікації витрат та їх розподіл. Методологічною основою відображення інформації про витрати в бухгалтерському обліку є положення П(С)БО 16. Алгоритм проведення аудиту витрат представлено на рис. 2.8.

Рис. 2.8. Проведення аудиту витрат

Завершальним етапом аудиту є аудит правильності та достовірності формування фінансового результату та його використання. Цей етап є найважливішим і найскладнішим для аудитора, адже на цьому етапі здійснюється встановлення та аналіз результатів фінансових операцій, результатів основної діяльності, аналіз чистого доходу від реалізації продукції, валового прибутку, результатів надзвичайних подій, іншої звичайної діяльності і аналіз даних головної книги та фінансової звітності.

В процесі проведення аудиту особлива увага звертається на результати попередніх перевірок, та приділяється підвищена увага до процесів, щодо яких в минулому були виявлені порушення.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження організаційно-методичних аспектів обліку та аудиту прибутку можемо зробити наступні висновки.

Організація обліку фінансових результатів підприємства складається з двох блоків. Перший полягає у визначенні фінансового результату діяльності підприємства за звітний період шляхом порівняння доходів і витрат звітного періоду. Другий - це закриття рахунків доходів і витрат на рахунок 79 «Фінансові результати». Необхідність раціональної організації обліку витрат і доходів обумовлена їх важливістю у економічній діяльності підприємства, без яких неможливе взагалі будь-яке господарювання.

Процес формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові результати базується на таких принципах: періодичності діяльності; нарахування та відповідності доходів і витрат. Методологічні засади формування в системі обліку інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання викладені в кількох законодавчих та нормативно-правових актах, зокрема: Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковому кодексі, П(С)БО 1, П(С)БО 15, П(С)БО 16, міжнародних стандартах фінансової звітності.

Відображення інформації про фінансові результати підприємства – прибуток чи збиток - ведеться на рахунку 79 «Фінансові результати» з подальшим узагальненням її на відповідних регістрах обліку та фінансовій звітності. Облік доходів, витрат СМП не має специфічних особливостей, які б впливали на формування фінансового результату діяльності.

Облік доходів та фінансових результатів на досліджуваному ПП «МІД» ведеться в розрізі видів діяльності з використанням з використанням спрощеного Плану рахунків. Зважаючи на галузеві особливості діяльності облік доходів від основного виду діяльності буде відображатись на спеціально відкритому субрахунку «Облік дохід від реалізації послуг з перевезення вантажів». Зважаючи на те, що підприємство займається

вантажними перевезеннями інші специфічні особливості, які є в обліку автотранспортних підприємств не застосовуються.

Щодо обліку витрат, то вони, як і у інших видах діяльності, класифікуються відповідно до загальноприйнятих методик. Варто вказати на те, що малими підприємствами для обліку витрат використовуються лише рахунки класу 9, що пов'язано із специфікою розкриття інформації у фінансовій звітності.

Особливо актуальними є питання контролю за формуванням та відображенням в системі обліку фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання. Мета аудиту результатів діяльності полягає в оцінці якості облікових процедур, які були застосовані в процесі визначення фінансового результату підприємства. Джерелами інформації виступають: первинні та зведені бухгалтерські документи, які використовуються для обліку доходів та витрат, відомості, журнали-ордери, договори з контрагентами, фінансова та податкова звітність підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПП «МІД»

3.1. Організація аналізу результативних показників діяльності підприємства

В стабільному розвитку свого бізнесу зацікавлені усі суб'єкти господарювання. Оцінити ефективність діяльності можна проаналізувавши результативні показники підприємства за певний період часу. Досліджуючи процес формування та відображення в системі обліку інформації про результати діяльності, можемо стверджувати, що проведення аналізу прибутку та показників ефективності фінансово-господарської діяльності є одним з важливих передумов сталого розвитку підприємства.

Запорукою якісного аналітичного процесу є його правильна організація. Метою аналізу прибутку є визначення та оцінка динаміки результативних показників, визначення факторів впливу на результативних показник та пошук резервів підвищення прибутковості підприємства. Для реалізації аналітичних процедур необхідно дотримуватись загальновизнаних принципів.

Для досягнення визначеної мети, пропонуємо в даній роботі використовувати напрацьовані методичні підходи до оцінки результативних показників та визначення рівня їх ефективності.

Виходячи з поставленої мети можна окреслити коло завдань, які необхідно вирішити в процесі аналізу прибутку підприємства. Дані завдання представлені на схемі (рис. 3.1.).

Джерелами інформації для проведення аналітичних розрахунків є дані фінансової, статистичної, податкової звітності підприємства, бізнес-план, дані маркетингових досліджень. Також джерелами інформації можуть бути проведені опитування, анкетування, тощо.

Завдання аналізу прибутку підприємства	
1	Систематичний контроль за виконанням планів одержання прибутку.
2	Виявлення факторів формування показників прибутку та розрахунки їхнього впливу.
3	Вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку.
4	Виявлення резервів збільшення прибутку.
5	Розроблення заходів для використання виявлених резервів.

Рис. 3.1 . Завдання аналізу прибутку підприємства

Схематично послідовність та складові аналізу фінансових результатів діяльності зображено на рис. 3.2.

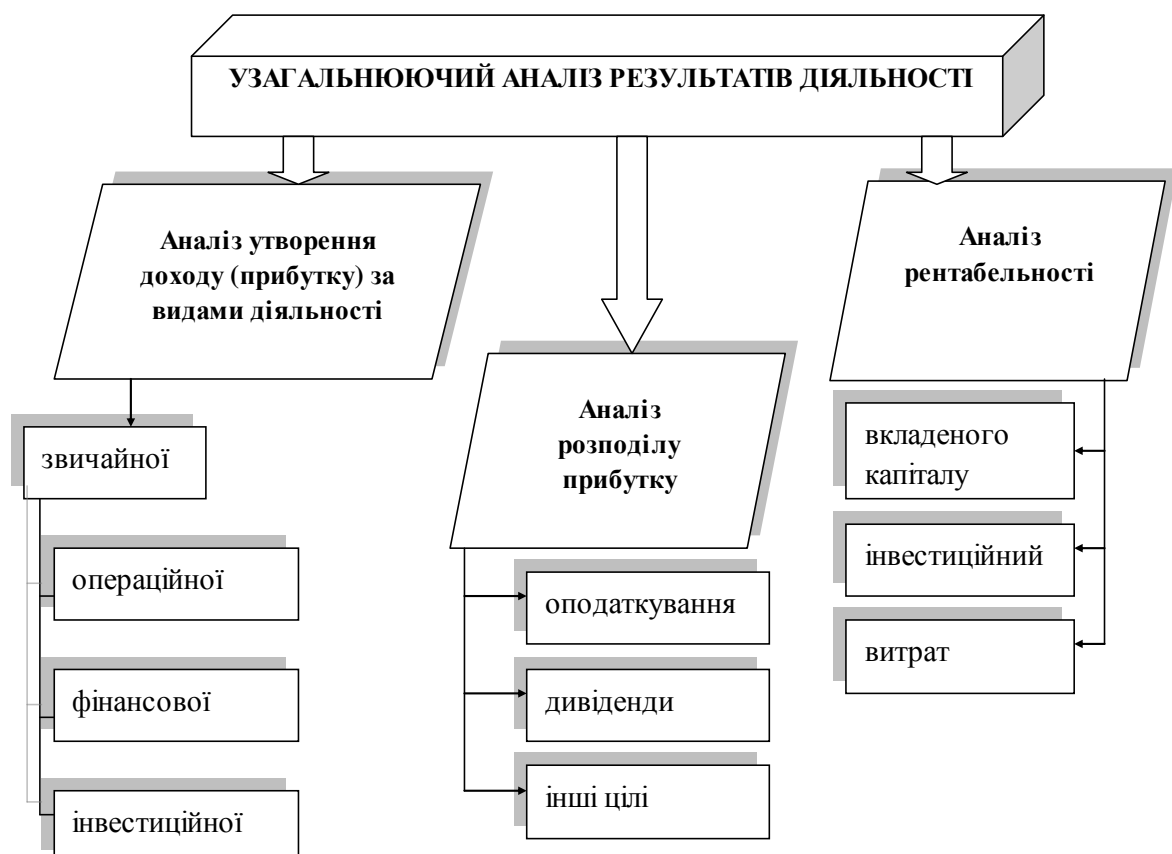

Рис. 3.2. Схема аналізу результатів діяльності підприємства

На нашу думку, складові аналізу фінансових результаті необхідно розглядати у відповідності до розкритих у розділі 2 особливостей формування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

На основі таких підходів у навчальній літературі запропоновано структурну модель методики формування фінансового результату діяльності підприємств в системі рахунків бухгалтерського обліку (рис.3.3).

Виручка від реалізації продукції, товарів, робіт (послуг)	“ _ “	
Непрямі податки	“ _ “	
Змінні витрати, що відносяться до повної собівартості продукції (послуг)	“ _ “	
Постійні витрати, що відносяться до повної собівартості продукції (послуг)	“ + “ ; “ _ “	
Інші операційні доходи та витрати	“ + “ ; “ _ “	
Фінансові доходи та витрати	“ + “ ; “ _ “	
Інвестиційні доходи та витрати	“ + “ ; “ _ “	
Надзвичайні доходи та витрати	“ _ “	
Податок на прибуток	“ = “	
Чистий фінансовий результат		

Рис. 3.3. Модель формування фінансового результату діяльності підприємства

Дотримуючись даної моделі проведемо подальші аналітичні розрахунки показників прибутковості та їх динаміку.

3.2. Аналіз показників прибутковості ПП «МІД».

Аналітичні розрахунки для оцінки структури та динаміки показників прибутковості ПП «МІД» наведені у таблиці 3.1. Розрахункові дані для таблиці наведені лише за тими, статтями, які розкриті у фінансовій звітності досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.1

Аналіз динаміки фінансових результатів ПП «МІД»

Показник	Фактично			Відхилення (+, -)	
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2019р. від 2018р., тис. грн.	2018 р. від 2017р., тис. грн.
3. Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг	16268	21999	18652	-3347	8731
4. Інші операційні доходи	538	123	73	-50	-415
5. Разом чисті доходи	16806	22122	18725	-3397	5316
6. Собівартість реалізованих послуг	12124	15095	14157	-908	2971
7. Інші операційні витрати	3447	4152	3810	-342	705
8. Інші витрати	624	413	658	245	-211
7. Разом витрати	16198	19630	18625	-1005	3432
8. Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	608	2492	100	-2392	1884
9. Податок на прибуток	-	350	6	-	-
10. Чистий прибуток	608	2122	94	-2028	1514

Наведені розрахунки демонструють, що прибуток у 2018 році зріс на 53,6 % порівняно з 2017 роком. Ситуація дещо погіршилась у 2019 році – прибуток досліджуваного підприємства знизився на 15,2 % у порівнянні з 2018 роком.

Тренд зміни фінансового результату ПП «МІД» представлено на рисунку 3.4.

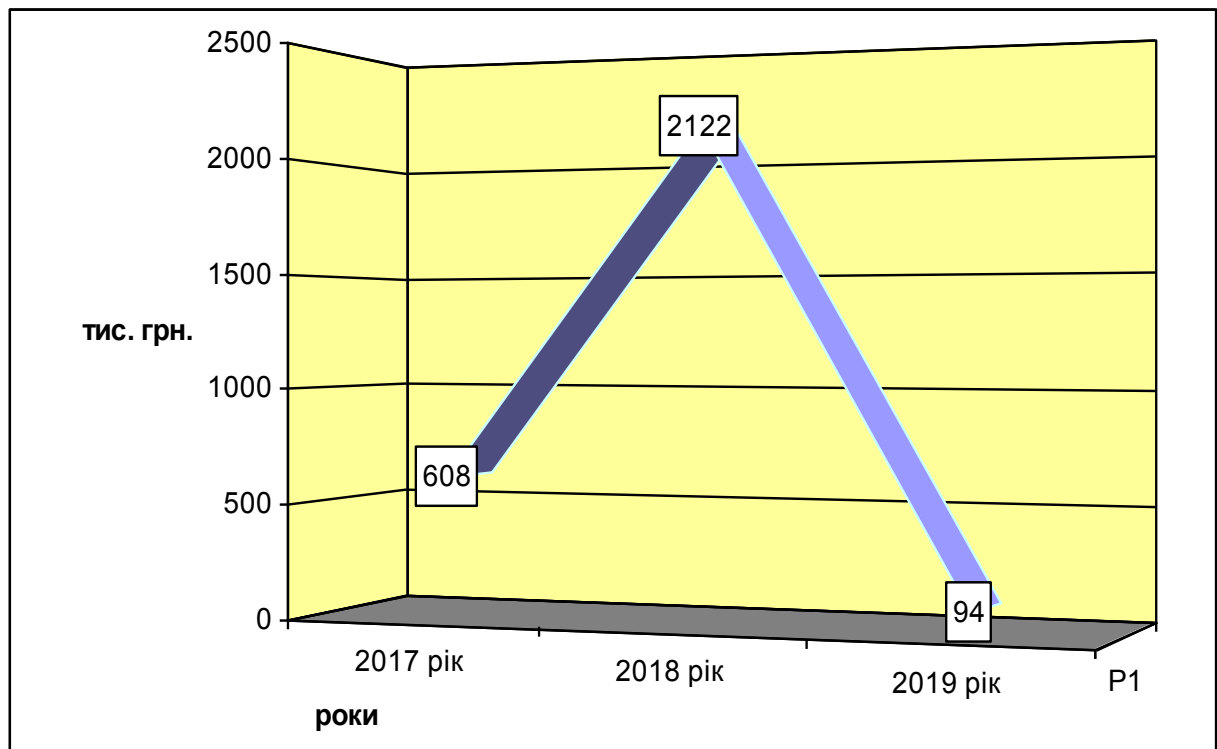

Рис. 3.4. Зміна показника фінансового результату ПП «МІД» за 2017-2019 рр.

Отже, проаналізувавши динаміку фінансових результатів, бачимо що підприємство є прибутковим протягом усього аналізованого періоду, проте величина прибутку суттєво змінюється за останніх три роки.

З метою визначення впливу факторів на зміну прибутку необхідно провести факторний аналіз прибутку, який дає можливість визначити позитивний чи негативний вплив кожного з факторів та прийняти вірні управлінські рішення щодо посилення чи зменшення їх впливу на результативний показник.

Зважаючи на те, що об'єктом нашого дослідження є валовий прибуток проведемо факторний аналіз валового прибутку (табл. 3.2).

Вихідні дані для проведення факторного аналізу прибутку ПП «МІД»

Показники	2017 рік	Фактично за попередніми цінами і витратами	2018 рік
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	16806	17657	22122
2. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	16198	16654	19630
3. Прибуток від основної діяльності, тис. грн.	608	1003	2492

продовження таблиці 3.2.

Показники	2018 рік	Фактично за попередніми цінами і витратами	2019 рік
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	22122	20871	18725
2. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	19630	19221	18625
3. Прибуток від основної діяльності, тис. грн.	2492	1650	100

Дані розрахунки дадуть можливість визначити який з факторів має найбільший вплив за зміну результативного показника і тим самим, які можливості зможе використати підприємство для підвищення прибутковості фінансово-господарської діяльності.

Відповідно до застосовуваного прийому зміна валового прибутку відбувається під впливом зміни:

- обсягу реалізації (ΔZ_{op});
- структури реалізації ($\Delta Z_{стр}$);
- собівартості ($\Delta Z_{c/v}$);
- ціни на послуги ($\Delta Z_{ц}$).

Обчислимо вплив даних факторів на зміну обсягу прибутку в 2019 та 2018 роках.

Прибуток у 2018 році збільшився, а у 2019 році суттєво знизився.

$$\Delta \dot{I}_{2018} = \dot{I}_1 - \dot{I}_0 = 2492 - 608 = +1884 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \dot{I}_{2019} = \dot{I}_1 - \dot{I}_0 = 100 - 2492 = -2392 \text{ тис. грн.}$$

Обсяг реалізованих послуг наступним чином вплинув на зміну величини прибутку.

$$\Delta C_{\dot{s}i\ddot{o}}_{2018} = \dot{I}_0 * \left(\frac{\Sigma \dot{c}_o \hat{i}\ddot{o}_1}{\Sigma \dot{c}_o \hat{i}\ddot{o}_0} - 1 \right) = 608 * \left(\frac{17657}{16806} - 1 \right) = 30,78 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\dot{s}i\ddot{o}}_{2019} = \dot{I}_0 * \left(\frac{\Sigma \dot{c}_o \hat{i}\ddot{o}_1}{\Sigma \dot{c}_o \hat{i}\ddot{o}_0} - 1 \right) = 2492 * \left(\frac{20871}{22122} - 1 \right) = -140,9 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо вплив на валовий прибуток зміни структури реалізації.

$$\Delta C_{\dot{s}n\ddot{o}\ddot{o}}_{2018} = (\Pi_{0,1} - \Pi_0) - \Delta \dot{I}_{i\ddot{o}}_{2018} = (1003 - 608) - 30,78 = 364,22 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\dot{s}n\ddot{o}\ddot{o}}_{2019} = (\Pi_{0,1} - \Pi_0) - \Delta \dot{I}_{i\ddot{o}}_{2019} = (1650 - 2492) + 140,9 = -701,1 \text{ тис. грн.}$$

Обчислимо вплив на валовий прибуток зміни собівартості послуг.

$$\Delta C_{\dot{s}n/\dot{a}}_{2018} = -(\Sigma \dot{n}_1 \hat{i}\ddot{o}_1 - \Sigma \dot{n}_0 \hat{i}\ddot{o}_1) = -(19630 - 16654) = -2976 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\dot{s}n/\dot{a}}_{2019} = -(\Sigma \dot{n}_1 \hat{i}\ddot{o}_1 - \Sigma \dot{n}_0 \hat{i}\ddot{o}_1) = -(18625 - 19221) = +596 \text{ тис. грн.}$$

Обчислимо вплив на валовий прибуток зміни ціни на послуги

$$\Delta C_{\dot{s}\ddot{o}}_{2018} = \Sigma \ddot{o}_1 \hat{i}\ddot{o}_1 - \Sigma \ddot{o}_0 \hat{i}\ddot{o}_1 = 22122 - 17657 = 4465 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\dot{s}\ddot{o}}_{2019} = \Sigma \ddot{o}_1 \hat{i}\ddot{o}_1 - \Sigma \ddot{o}_0 \hat{i}\ddot{o}_1 = 18725 - 20871 = -2146 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив всіх факторів на результативний показник:

$$\Delta C_{2018} = \Delta C_{\dot{s}i\ddot{o}} + \Delta C_{\dot{s}n\ddot{o}\ddot{o}} + \Delta C_{\dot{s}n/\dot{a}} + \Delta C_{\dot{s}\ddot{o}} = 30,78 + 364,22 - 2976 + 4465 = +1884 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{2019} = \Delta C_{\dot{s}i\ddot{o}} + \Delta C_{\dot{s}n\ddot{o}\ddot{o}} + \Delta C_{\dot{s}n/\dot{a}} + \Delta C_{\dot{s}\ddot{o}} = -140,9 - 701,1 + 596 - 2146 = -2392 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, сукупний вплив факторів дорівнює загальній зміні валового прибутку.

Результати проведених розрахунків дають змогу стверджувати, що найвагоміший вплив на величину валового прибутку мають два фактори – це собівартість послуг та ціна на послуги. У 2018 році прибуток ПП «МІД»

суттєво зріс у зв'язку зі збільшенням ціни на послуги з перевезення та оптимізації собівартості послуг з перевезення.

Відповідно ці фактори у 2019 році мали протилежний вплив – прибуток знизився у зв'язку із збільшенням собівартості послуг, при цьому ціни на послуги з перевезення залишились практично на рівні 2018 року, що доволі негативно вплинуло на величину прибутку. На нашу думку, незважаючи на те що підприємство є прибутковим на протязі усіх досліджуваних періодів, керівництву необхідно приймати рішення стосовно підвищення цін, оскільки їх рівень суттєво впливає на фінансовий результат діяльності підприємства. Разом з тим варто також оптимізувати витрати, щоб не підвищувати собівартості наданих послуг.

3.3. Аналіз рентабельності ПП «МІД»

Наступним, не менш важливим, напрямом аналізу прибутку є дослідження показників ефективності формування та використання прибутку – аналіз показників рентабельності. Показники рентабельності дають уявлення про прибутки на вкладений капітал, відображаючи рівень прибутковості тих чи інших вкладень. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, на сьогоднішній день, підприємство повинно прагнути добитися більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання.

Рентабельність є узагальнюючим показником, який дає змогу визначити зміну фінансового результату у відносних показниках. Це дає змогу порівнювати результати кількох періодів, або кількох підприємств, що працюють в одній галузі і приймати ефективні управлінські рішення щодо збільшення прибутковості діяльності.

Основною концепцією рентабельності є відношення прибутку до суми витрат, понесених у зв'язку з його отриманням. Показує розмір прибутку на кожен вкладений в оборот гривню.

У науковій літературі показники рентабельності ще називають показниками ефективності формування та використання прибутку. Методика визначення даних коефіцієнтів аналогічна до визначення показників рентабельності. Даний напрям аналізу реалізується з використанням ряду показників, представлених у таблиці 3.3.

Коефіцієнти ефективності формування прибутку демонструють скільки прибутку (додаткової вартості) створюється на одиницю вкладеного капіталу, матеріальних і трудових ресурсів і т.д.

Як і для аналізу фінансових результатів основним джерелом вихідної інформації для розрахунку згаданих коефіцієнтів є Баланс та Звіт про фінансові результати.

Характеристика показників ефективності формування і використання
валового прибутку

Назва показника	Характеристика показника
Коефіцієнт валового прибутку	Показує ефективність використання матеріальних ресурсів та робочої сили у виробничо-комерційній діяльності.
	Визначається як відношення суми валового прибутку до виручки від реалізації послуг
Коефіцієнт операційного прибутку	Характеризує, який прибуток від операційної діяльності на кожну гривню виручки має підприємство.
	Визначається як відношення операційного прибутку до виручки від реалізації послуг
Коефіцієнт чистого прибутку	Узагальнюючий показник, що порівнює чистий прибуток і виручку.
	Визначається як відношення чистого прибутку до виручки від реалізації послуг
Коефіцієнт окупності власного капіталу	Визначає прибутковість підприємств, у які вкладено певний власний капітал.
	Визначається як відношення прибутку до власного капіталу.

Обчислимо дані показники для досліджуваного ПП «МІД».

Коефіцієнт валового прибутку за 2017-2019 роки:

$$\hat{E}_{\hat{a}r}_{2017} = \frac{4504}{16268} = 0,27;$$

$$\hat{E}_{\hat{a}r}_{2018} = \frac{6904}{21999} = 0,31;$$

$$\hat{E}_{\hat{a}r}_{2019} = \frac{4495}{18652} = 0,24$$

Коефіцієнт операційного прибутку за 2017-2019 роки:

$$\hat{E}_{\hat{r}r}_{2017} = \frac{608}{16268} = 0,04;$$

$$\hat{E}_{\ddot{r}}_{2018} = \frac{2492}{21999} = 0,11;$$

$$\hat{E}_{\ddot{r}}_{2019} = \frac{100}{18652} = 0,005$$

Коефіцієнт чистого прибутку за 2017-2019 роки:

$$\hat{E}_{\dot{r}}_{2017} = \frac{608}{16268} = 0,04;$$

$$\hat{E}_{\dot{r}}_{2018} = \frac{2122}{21999} = 0,1;$$

$$\hat{E}_{\dot{r}}_{2019} = \frac{94}{18652} = 0,005$$

Коефіцієнт окупності власного капіталу за 2017-2019 роки:

$$\hat{E}_{\dot{a}\dot{e}}_{2017} = \frac{608}{15150} = 0,04;$$

$$\hat{E}_{\dot{a}\dot{e}}_{2018} = \frac{2122}{17262} = 0,12;$$

$$\hat{E}_{\dot{a}\dot{e}}_{2019} = \frac{94}{20892} = 0,004$$

Динаміка зміни даних коефіцієнтів представлена на рисунку 3.5.

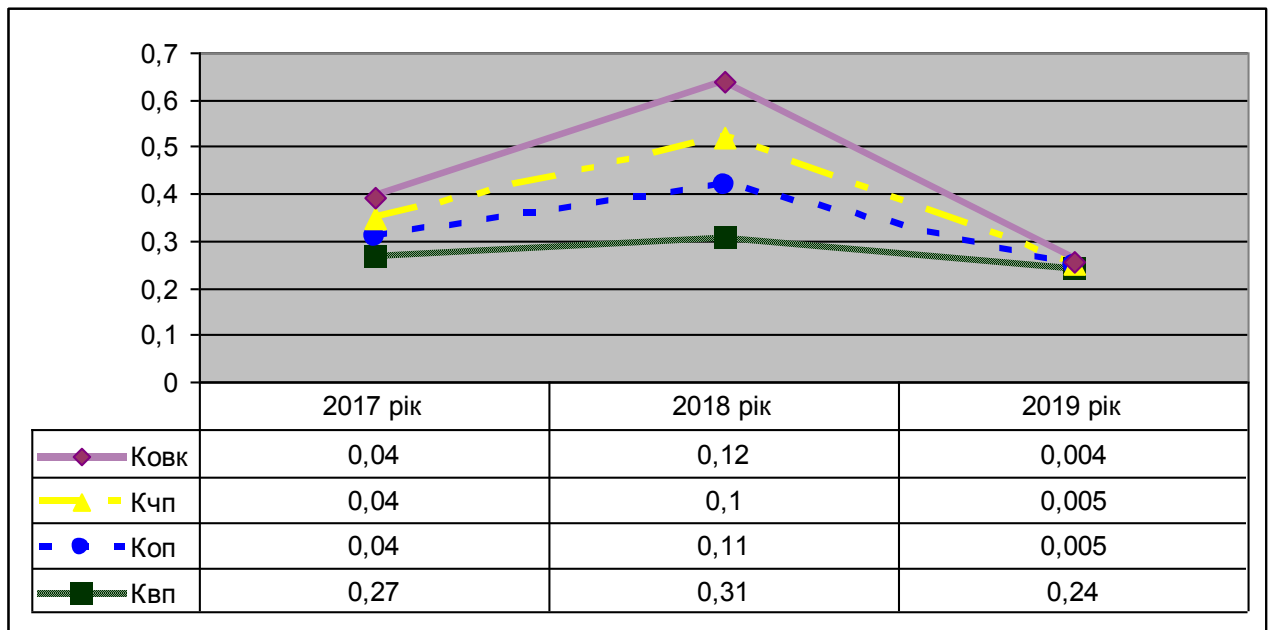

Рис. 3.5. Динаміка показників ефективності формування і використання прибутку ПП «МІД» за 2017-2019 рр.

Результати проведених розрахунків дозволяють зробити наступні висновки. Досліджуване ПП «МІД» ефективно використовує матеріальні та трудові ресурси для реалізації фінансово-господарської діяльності, а отже його діяльність є рентабельною. Протягом усього досліджуваного періоду підприємство на кожну гривню виручки від реалізації підприємство отримало прибутку – у 2017 році - 0,04 грн., у 2018 році – 0,31 грн., у 2019 році – 0,24 грн.

В цілому, проведений аналіз показників прибутковості ПП «МІД» показує, що підприємство ефективно використовує наявні у нього фінансові та матеріальні ресурси, що дає змогу йому отримувати прибуток від його основної діяльності. Динаміка результативних показників не демонструє стійкого тренду: в 2018 році маємо суттєве збільшення прибутку, а вже у 2019 році він так само стрімко знижується. На це впливають різноманітні фактори, як зовнішнього так і внутрішнього впливу, а також тенденції в галузі вантажних перевезень загалом. Втримувати свої позиції на рівні прибутку підприємство може завдяки налагодженим довготривалим зв'язкам із замовниками, що забезпечує йому постійний попит на його послуги та суттєво впливає на обсяги реалізації послуг. В той же час такі фактори як ріст цін на матеріали (паливо, експлуатація та обслуговування техніки і т.д.) зумовлюють підвищення собівартості послуг з перевезення.

Висновки до розділу 3

За результатами проведених аналітичних досліджень можемо зробити наступні висновки. Проведення аналізу прибутку та показників ефективності фінансово-господарської діяльності є одним з важливих передумов сталого розвитку підприємства.

Результати проведеного аналізу доводять, що підприємство є прибутковим протягом усього аналізованого періоду, проте величина прибутку суттєво змінюється за останніх три роки. Наведені розрахунки демонструють, що прибуток у 2018 році зріс на 53,6 % порівняно з 2017 роком. Ситуація дещо погіршилась у 2019 році – прибуток досліджуваного підприємства знизився на 15,2 % у порівнянні з 2018 роком.

Для більш детального аналізу формування прибутку у роботі проведено факторний аналіз формування та використання прибутку ПП «МІД». Результати проведених розрахунків дають змогу стверджувати, що найвагоміший вплив на величину валового прибутку мають два фактори – це собівартість послуг та ціна на послуги. У 2018 році прибуток ПП «МІД» суттєво зріс у зв'язку зі збільшенням ціни на послуги з перевезення та оптимізації собівартості послуг з перевезення. Відповідно ці фактори у 2019 році мали протилежний вплив – прибуток знизився у зв'язку із збільшенням собівартості послуг, при цьому ціни на послуги з перевезення залишились практично на рівні 2018 року, що доволі негативно вплинуло на величину прибутку.

Важливим напрямом аналізу прибутку є дослідження показників рентабельності, які дають уявлення про прибутки на вкладений капітал, відображаючи рівень прибутковості тих чи інших вкладень. Проведені розрахунки показників рентабельності дозволяють стверджувати, що діяльність підприємства є рентабельною протягом усього досліджуваного періоду.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

4.1. Оцінка стану охорони праці на ПП «МІД»

Відповідно до діючих вітчизняних законодавчих та нормативно-правових актів кожен суб'єкт господарювання (роботодавець) зобов'язаний в установленому порядку дотримуватись вимог щодо створення належних умов праці для найманих працівників та дотримуватись чинного порядку охорони праці на підприємстві.

Норми, щодо забезпечення належних умов праці та охорони праці визначені в Положенні про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0.00-4.15-98), затвердженому Наказом Мінпраці № 9 від 29.01.1998 року (зі змінами та доповненнями).

За дотриманням вимог щодо охорони праці слідкує служба з охорони праці, а на малих підприємствах особа на яку покладено такі обов'язки згідно з її посадовою інструкцією (на мікропідприємствах як правило це безпосередньо фізична особа підприємець, який має найманих працівників).

На досліджуваному ПП «МІД» спеціальна служба з питань охорони праці не створювалась, оскільки це мале підприємство. Тому на даному підприємстві обов'язки, пов'язані з контролем з охорони праці найманих працівників виконує спеціально призначена особа.

Служба з охорони праці, або особа, на яку покладено такі обов'язки виконує наступні функції:

- формує нормативні акти по підприємству, які стосуються охорони праці;
- проводить інструктажі з техніки безпеки;
- стежить за дотриманням працівниками вимог нормативно-правових актів, що регламентують питання охорони праці;
- веде відповідну документацію та здає звітність;

- організовує навчання з охорони праці, і т.д.

Зважаючи на особливості діяльності досліджуваного підприємства, відповідальних за охорону праці слідкує за регулярністю проходження медичних оглядів та проводить інструктажі з техніки безпеки при роботі на автотранспорті.

Окрім того на таких підприємствах обов'язково повинні проводитись інструктажі з надання першої медичної допомоги, та з безпеки працівників, які керують транспортними засобами. Також не залежно від виду діяльності обов'язковими є проведення інструктажів з пожежної безпеки та з питань електробезпеки. За результатами усіх інструктажів необхідно заповнювати відповідні журнали з обов'язковими підписами осіб для яких проводили такий інструктаж та з відміткою проведення інструктажу уповноваженою на це особою.

Для удосконалення системи охорони праці на підприємстві роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

4.2. Використання валового прибутку для реалізації плану розвитку і удосконалення цивільного захисту підприємства

Фінансове забезпечення витрат, пов'язаних із виконанням органами місцевого самоврядування повноважень у сфері цивільного захисту, здійснюється за рахунок коштів місцевого та державного бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

Для фінансування спільних проектів територіальних громад (зокрема у сфері цивільного захисту) державою можуть передаватись органам місцевого самоврядування кошти у вигляді дотацій та субвенцій.

Відповідно до законодавчих вимог, цивільний захист повинен бути належно організований на всіх суб'єктах господарювання. Даний процес організовується шляхом виконання послідовних завдань що представлені на схемі 4.1.

1	Усвідомлення керівником завдань щодо організації ЦЗ (знання правових основ ЦЗ (ст.3 КЦЗУ), керівних документів, вимог ДСНС)
2	Вивчення дійсного стану справ з питань цивільного захисту на СГ. Оцінка рівня імовірного ризику надзвичайної ситуації на СГ
3	Прийняття рішення на організацію цивільного захисту. Створення структури ЦЗ на СГ (системи управління, зв'язку, оповіщення, сил та засобів ЦЗ)
4	Визначення та постановка завдань підлеглим по реалізації прийнятого рішення на організацію ЦЗ на СГ.
5	Організація розробки організаційних, плануючих, навчальних, методичних, інформаційних документів та матеріалів з питань ЦЗ на СГ.
6	Організація підготовки органів управління, навчання працівників СГ діям у надзвичайних ситуаціях
7	Контроль, аналіз, корекція рішення та планів щодо організації цивільного захисту на СГ, забезпеченості засобами захисту, удосконалення навчально-матеріальної бази (НМБ) ЦЗ

Рис. 4.1. Процес організації цивільного захисту на суб'єкті господарювання.

На реалізацію визначених завдань необхідно щороку виділяти певні фінансові ресурси джерелом яких виступає валовий прибуток підприємства. Фінансування зазначених заходів повинно проводитись суб'єктами господарювання на постійній основі.

Зокрема, кошти повинні спрямовуватись на такі цілі: створення систем оповіщення працівників та населення прилеглих територій; закупівлю пожежної і спеціальної рятувальної техніки та пожежно-рятувального оснащення; будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів, які є важливими для посилення економічної спроможності та забезпечення територіальної згуртованості громади, належного рівня безпеки громадян.

Основою організації цивільного захисту є освоєння керівником вимог нормативно-правових документів з питань цивільного захисту та визначення реального стану з питань цивільного захисту на об'єкті.

Першочерговим при налагодженні системи цивільного захисту на суб'єкті господарювання є налагодження якісної системи зв'язку та оповіщення працівників та населення про виникнення надзвичайної ситуації. Такий захід фінансується одноразово і в подальшому за рахунок прибутку використовуються кошти на підтримання її в належному стані.

Ще одним важливим заходом є навчання працівників як діяти у разі виникнення надзвичайної ситуації. В даному контексті прибуток виступає джерелом фінансування для проведення відповідних курсів для працівників, придбання необхідних навчальних та методичних матеріалів та підтримання їх в актуальному стані.

Отже, для реалізації державної політики в сфері цивільного захисту кожен суб'єкт господарювання повинен за рахунок власного прибутку зобов'язаний фінансувати проведення заходів з налагодження та підтримання в належному стані цивільного захисту на підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження теоретичних та організаційно-методичних аспектів обліку, аналізу та аудиту валового прибутку дає змогу зробити наступні висновки.

1. Економічний зміст категорії «прибуток» доволі широко представлений в численних наукових дослідженнях. Протягом багатьох десятиліть, еволюцію даної категорії висвітлювали у своїх наукових доробках значна кількість наукових шкіл. Незважаючи на значне представлення визначень прибутку в науковій літературі немає єдиного підходу до визначення цієї економічної категорії який би вважався уніфікованим та «правильним». Прибуток є результативним показником, який створюється (формується) на рівні кожного суб'єкта господарювання та, в свою чергу, є важливою складовою формування валового національного доходу. Базовими елементами, за допомогою яких прибуток визначається як результативний показник є доходи та витрати. У зв'язку з цим вважаємо, що досліджуючи процес формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання необхідно в першу чергу користуватись категоріальним апаратом, що наведений в нормативно-правових та законодавчих актах.

2. На формування прибутку впливає велика кількість різноманітних факторів. На нашу думку, розглядати дані фактори необхідно класифікуючи їх за двома ознаками: фактори зовнішнього та внутрішнього впливу. Управління прибутком є однією з підсистем управління підприємством в цілому. Процес управління прибутком можна розглядати через реалізацію кількох складових, які мають прямий або опосередкований вплив на формування результативного показника. Важливим моментом в дослідженні формування прибутку малими підприємства, є оцінка макро- та мікроекономічних показників галузі та країни в цілому для визначення напрямів подальших досліджень.

«Малий бізнес передбачає організацію діяльності відповідно до чинного законодавства, працевлаштування певної кількості працівників та отримання прибутку в обсязі встановлений законом. Різниця між малими та великими підприємствами діяльність – це обсяг доходу, кількість працівників, процес функціонування, система власності та оподаткування. Малий бізнес залежить від багатьох факторів, але найважливішим аспектом ведення малого бізнесу є державна підтримка» [2].

3. Організація обліку фінансових результатів підприємства складається з двох блоків. Перший полягає у визначенні фінансового результату діяльності підприємства за звітний період шляхом порівняння доходів і витрат звітного періоду. Другий - це закриття рахунків доходів і витрат на рахунок 79 «Фінансові результати». Процес формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові результати базується на таких принципах: періодичності діяльності; нарахування та відповідності доходів і витрат. Методологічні засади формування в системі обліку інформації про результати діяльності суб'єктів господарювання викладені в кількох законодавчих та нормативно-правових актах, зокрема: Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковому кодексі, П(С)БО 1, П(С)БО 15, П(С)БО 16, міжнародних стандартах фінансової звітності.

4. Облік доходів та фінансових результатів на досліджуваному ПП «МІД» ведеться в розрізі видів діяльності з використанням з використанням спрощеного Плану рахунків. Зважаючи на галузеві особливості діяльності облік доходів від основного виду діяльності буде відображатись на спеціально відкритому субрахунку «Облік дохід від реалізації послуг з перевезення вантажів». Зважаючи на те, що підприємство займається вантажними перевезеннями інші специфічні особливості, які є в обліку автотранспортних підприємств не застосовуються.

5. З метою відображення в обліку витрати на підприємствах, що надають послуги з перевезення вантажів, як і у інших видах діяльності, класифікуються відповідно до загальноприйнятих методик. Оскільки досліджуване ПП «МІД» є суб'єктом малого підприємництва, то варто вказати на те, що малими підприємствами для обліку витрат використовуються лише рахунки класу 9, що пов'язано із специфікою розкриття інформації у фінансовій звітності.

6. Питання контролю за формуванням та відображенням в системі обліку фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання є особливо актуальними. Мета аудиту результатів діяльності полягає в оцінці якості облікових процедур, які були застосовані в процесі визначення фінансового результату підприємства.

7. Результати проведеного аналізу доводять, що підприємство є прибутковим протягом усього аналізованого періоду, проте величина прибутку суттєво змінюється за останніх три роки. Наведені розрахунки демонструють, що прибуток у 2018 році зріс на 53,6 % порівняно з 2017 роком. Ситуація дещо погіршилась у 2019 році – прибуток досліджуваного підприємства знизився на 15,2 % у порівнянні з 2018 роком. Для більш детального аналізу формування прибутку у роботі проведено факторний аналіз формування та використання прибутку ПП «МІД». Результати проведених розрахунків дають змогу стверджувати, що найвагомий вплив на величину валового прибутку мають два фактори – це собівартість послуг та ціна на послуги. У 2018 році прибуток ПП «МІД» суттєво зріс у зв'язку зі збільшенням ціни на послуги з перевезення та оптимізації собівартості послуг з перевезення. Відповідно ці фактори у 2019 році мали протилежний вплив – прибуток знизився у зв'язку із збільшенням собівартості послуг, при цьому ціни на послуги з перевезення залишились практично на рівні 2018 року, що доволі негативно вплинуло на величину прибутку.

8. Важливим напрямом аналізу прибутку є дослідження показників рентабельності, які дають уявлення про прибутки на вкладений капітал, відображаючи рівень прибутковості тих чи інших вкладень. Проведені розрахунки показників рентабельності дозволяють стверджувати, що діяльність підприємства є рентабельною протягом усього досліджуваного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Liakhovych G. The organizational-economic aspects of land relations provision by administrative-territorial reform in Ukraine / Liakhovych G., Pavlykivska O., Marushchak L., Kilyar O., Shpylyk S. // Problems and Perspectives in Management, 2019. – Vol. 17(2). – P. 479-492. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(2\).2019.37](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(2).2019.37) ISSN 1727-7051 (print), 1810-5467 (online) <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85071502787&origin=AuthorNamesList&txGid=0fbf305c4d089ed9211e5d930ba65e1f>
2. Pavlykivska O. The world practice of governments support the small business: lessons for Ukraine / Marushchak L., Kilyar O. // Cogito, Multidisciplinary Research Journal, 2020. – Vol. XII, no. 1/March. – P. 110-131. ISSN 2068-6706 <http://cogito.ucdc.ro/COGITO%2027%20martie%202020.pdf>
3. Бланк И.А. Управление прибылью. К.: «Ника-Центр», 1998. 544 с.
4. Блонська В.І., Васильців Т.Г., Гринкевич С.С., Заярна Н.М. та ін. Економіка підприємства: теорія і практикум. / за редакцією доц. Міщенко Н.Г., доц. Ященко О.І. Львів, «Магнолія 2006», 2008. 688с.
5. Бобко В.В. Поняття «прибуток» і «збитки» в контексті бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК*. 2010. Вип. 2. С. 21-23.
6. Бойчик І. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Атіка, 2004. 344с.
7. Бородіна Є. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Либідь, 2004. 324с.
8. Висока О. Економічна сутність прибутку та концепції його формування *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. № 17. С. 37–44.
9. Волинчук Ю.В., Купира О.І. Генезис теорій прибутку підприємства. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=JRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecfor_2014_3_25.pdf

10. Гайдаржийська О., М. Бондаренко О. М., Івченко М. Ю. Порядок формування і використання прибутку підприємства в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 21, Ч. 1. 2018. С.38-41

11. Гайдис Н.М. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закл. Л. : ЛБІ НБУ, 2006. 414с.

12. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 15.10.2019)

13. Дайновський Ю.А., Корягіна С.В. Фінансовий аналіз життєвого циклу підприємства. *Фінанси України*. 2009. №10. С. 66–75.

14. Данилюк М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: ЦНП, 2004. 204 с.

15. Економічна енциклопедія : [у 3 т.]. / [редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. Т 1. 864 с.

16. Економічна енциклопедія: [у 3 т.]. / [редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. Т 2. 848 с.

17. Економічна енциклопедія: [у 3 т.]. / [редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. Т 3. 952 с.

18. Економічний аналіз: навч. посіб. / за заг. ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. вид. 4-ге, перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2012. 556 с.

19. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Л.: Львівський університет, 2005. 714 с.

20. Іванюк Т.Ю., Ткачук Г.Ю. Теоретичні засади управління прибутком підприємства URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/7793/1/Іванюк.pdf>

21. Кіляр О. Р., Марущак Л. І. Сутність облікової політики та її рівні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування“, 28 березня 2019 року. — Т. : ПП Паляниця В.А., 2019. — С. 40–41.

22. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент. Житомир: ЖІТІ, 2001. 440с.

23. Климко Е. Н., Нестеренко В. П. Основи економічної теорії: політекономічний аспект К.: Вища школа, 1997. 743 с.
24. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання. 2000. 653с.
25. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання. 2000. 354с.
26. Кривицька О. Планування прибутку підприємств під час визначення стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138–147
27. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник.К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
28. Матюшенко І. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К. : ЦНП, 2003. 320 с.
29. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98> (дата звернення : 19.09.2019)
30. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97#Text> (дата звернення : 19.09.2019)
31. Методика розрахунку індикаторів ділових очікувань згідно з вимогами розширеного Спеціального стандарту поширення даних Міжнародного валютного фонду URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/175/m_rido.pdf (дата звернення : 01.09.2019)
32. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 759/10/20-2117 від 27.01.98 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2117225-98#Text> (дата звернення : 01.09.2020)
33. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід IASB; Міжнародний документ від 01.01.2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

34. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) *IASB*; Міжнародний документ від 01.01.2013 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text
35. Мочерний С. Економічна теорія: навч. посіб. К.: Вища школа, 2002. 435 с.
36. Мочерний С. Основи економічних знань. К.: Феміна, 1995. 352 с.
37. Олійник І. Методичні підходи до визначення беззбиткового обсягу виробництва сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 2008. № 2. С. 61–64.
38. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Оперативна статистична інформація URL: www.ukrstat.gov.ua.
39. Павлишенко М. М., Сивуля Л. А. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці. *Науковий вісник*. 2007. С.172–174.
40. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17#Text> (дата звернення 15.10.2020)
41. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. Фінанси підприємств: підруч. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.
42. Покропивний С. Ф., Соболь С. М., Швиданенко І. О. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006. 286 с.
43. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с.
44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (дата звернення: 02.05.2020)
45. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 02.08.2020)

46. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 22.02.2020)

47. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 22.02.2020)

48. Прохар Н.В. Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.

49. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия [4-е изд., перераб. и доп.] Минск: ООО "Новое издание", 1999. 688 с.

50. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. К. : КНЕУ, 2000. 260 с.